

Obrana

Karabinieri na Lešti

Ozveny z Dukly

Naši v Afganistane

Jedinečná Božena

Armáda má prvý TV-spot

Septembrové skoré ráno, opar nad Dunajom, vychádzajúce slnko. Takáto scenéria čakala na televízny štáb režiséra Juraja Johanidesa pred náročným dňom nakrúcania televízneho spotu, charakterovo iného ako všetky ostatné – spotu propagujúceho ideu profesionálnej armády a imidž profesionálneho vojaka. Ako motív bola zvolená voda – symbol majestátnosti, sily a dravosti. Hlavný hrdina sa od skorého rána pripravuje na svoje povolanie, vníma ho ako poslanie, je preň odhodlaný, motivovaný a presvedčený. Práve na týchto štyroch posolstvách je postavená celá kampaň. Následne vstupuje do deja sociálny kontext – byt, manželka, láskavé objatia. Do tohto momentu divák netuší, o čom spot vlastne je. Až v dvadsiatej sekunde sa hlavný hrdina objavuje v uniforme s bordovým baretom ako profesionálny vojak. Do toho všetkého gitarová vybrnkávačka a ústna harmonika... Prvý televízny spot o profesionálnom vojakovi je na svete. Od 18. októbra ho budú počas dvoch mesiacov premietiť v kinách po celom Slovensku, ako aj na Dvojke verejnoprávnej televízie.

Maroš KEMÉNY
Foto Peter DOVINA

Režisér Juraj Johanides (vľavo) riadi výrobu spotu za asistencie Radovana Grhoľa, generálneho riaditeľa Mayer McCann Ericsson, riaditeľa komunikačného odboru MO SR Maroša Keményho a produkčnej Miriam Chlpíkovej

Obrana armáda

Dvojtyždenník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) v roku 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XII, č. 21/2004
Do výroby zadané: 7. 10. 2004

Vydavateľ:
Ministerstvo obrany SR
vo Vydavateľskej a informačnej
agentúre KOD KaMO

Šéfredaktor:
Mgr. Pavol VITKO
Tel.: 0960 313 072, 0903 820 847

Tajomníčka redakcie:
Milena SLEZÁKOVÁ
Tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520

Redaktor:
Jozef ŽIAK
Tel.: 0960 312 984

Fotografi:
Peter DOVINA
Tel.: 0960 312 395

Vedúca vydania a jazyková úprava:
PhDr. Zuzana KRÚTKA
Tel.: 0960 313 054

Grafická úprava:
Magnet Press, Slovakia

Adresa redakcie:
Dvojtyždenník Obrana-Armáda
VIA KOD KaMO
Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava
E-mail: slezakovam@mod.gov.sk
www.mod.gov.sk, www.mosr.sk

Rozširuje:
Magnet Press, Slovakia
Mediaprint Kapa

**Distribúciu a predplatné
pre SR zabezpečuje:**
MAGNET PRESS, SLOVAKIA, s. r. o.
Šustekova 8, 851 04 Bratislava - Petržalka
Korešpondencia: P. O. Box 17
850 05 Bratislava
Tel./fax: 02/6720 1931-33 - predplatné
E-mail: predplatne@press.sk
knihy@press.sk
www.press.sk

Tlač:
Kasico, a.s.
Beckovská 38, 823 61 Bratislava
Tel.: 02/48 20 96 33, Fax: 02/43 63 13 12
E-mail: marketing@kasico.sk
www.kasico.sk

Nevyžiadané a uverejnené obrazové
materiál a rukopisy nevraciamy.
Objednávky na reklamu a inzerciu
prijímame na adrese redakcie.

© Ministerstvo obrany SR
Registračné číslo: 758/93
ISSN: 1336-2910

OBSAH

Karabinieri na Lešti ..... 4 – 5

M. Kemény: Byť profesionálnym
vojakom je poslanie 6

Partneri v NATO 7

Slováci v Afganistane ..... 8 – 9

Vyškov 2004 10

Jedinečná Božena ..... 11 – 13

Svet techniky – Drobničky ... 14 – 15

Letecký deň v Brne ..... 14 – 19

Slávne zbrane: „Lavočky“ 20

História: Móric Beňovský 21

Dukla: zamyslenie aj výzva .. 22 – 23

Príbeh vojaka – Ján Dovina 24

Vojaci vo verejnom živote 25

Analýza:
Terorizmus u nás (1. časť) ... 26 – 27

Aliante 2004 28

Kultúra 30

Šport 31

Oddych ..... 33 – 34

Súťaž 35

Fotografia na titulnej strane:

I na takýto spôsob boja sa pripravujú
prieskumníci na výcvikovom tréningu
Jakub vo VVP Lešti

Foto Peter DOVINA

Editoriál

Iskrivé jesenné víno, horúce zimné poľovačky, bieda bratislavského futbalu, krásne červenovlasé ženy, noví kamaráti generáli, „pakáren“ letných cvičení, pikantné staré hriechy, skrachované nebankové spoločnosti, krásne kapitánske roky, elegantné vojenské plesy, a tak ďalej. To všetko boli normálne, zaujímavé alebo aj odťažité témy, v každom prípade však dobré na normálny „poker“ pri podvečernom pive, cestou na služobnú cestu, v teple sauny alebo vo vetre na Lešti.

Prečo boli? Možno ste si aj vy všimli, že väčšina týchto tém sa pri bežných mimopracovných debatách zredukovala na nekončiaci veľký napätý otáznik s niekoľkými nadväzujúcimi podotázkami. Teda – čo bude so systémom sociálneho zabezpečenia? Do akej miery bude krátené odchodné? Bude pri práci po odchode do civilu krátený výsluhový dôchodok? A podobne. Do toho príde vyjadrenie ministra obrany Juraja Lišku v relácii Sito na Markíze, ktorý základnú platformu sociálneho systému profesionálnych vojakov, samozrejme, obhajuje, ale tiež sa vyjadrí v tom zmysle, že vzhľadom na ekonomickú situáciu štátu je výška niektorých vojenských dôchodkov až nemorálna. Nuž, už dávno som nedostal toľko otázok: Čo ja na to? Nepochybne aj preto, lebo väčšina z dôstojníkov, ktorí sú pred odchodom do výslužby, si ma pamätá z predchádzajúceho desaťročia ako redaktora a komentátora Pravdy práve so zameraním na armádu, ktorý si pri podobných ministerských vyjadreniach nikdy nedával servítku pred ústa. Takže – čo ja na to? Páni, som na strane ministra. A bol by som, aj keby som nebol zamestnancom ministerstva. Pretože niektoré ministrom spomínané dôchodky, to nie sú tie, ktoré dostávali vaši kamaráti či naši spoloční známi v rámci normálnej výsluhy rokov a ostatných bežných pravidiel. To sú tie, ktoré vyleteli do vskutku obdivuhodných výšok vďaka systému, ktorý ich umožňoval veľmi jednoducho zvýšiť vyplácaním vysokých odmien v poslednom roku služby či preplatením aj vyše ročných dovolení. Samozrejme, takúto možnosť zďaleka nemal každý. V parlamentných kuloároch či v novinárskych debatách sa však, samozrejme, rozpráva práve o týchto nemnohých prerastených, ktoré vrhajú tieň aj na ostatných. Hoci – a to treba jasne zdôrazniť, nešlo o nič protizákonné. Systém to umožňoval. Jasne sa však ukázalo, že systém nemal brzdu, nemal strop. Preto opakujem, ak minister chce túto brzdu nastaviť, je to dobré, pretože tých niekoľko dôchodkov utrnutých z reťaze by mohlo v očiach daňových poplatníkov a ich parlamentných zástupcov ohroziť celý sociálny systém všetkých ostatných vojenských profesionálov.

Mimochodom – nie je to až neuveriteľné, že po Slované vypadne z ligy aj Inter?

Pavol VITKO, šéfredaktor

Seržant Pietro Antrini si pred streľbami nabíja zbraň

Karabinieri na Lešti

Práporčík Marco Landi ešte prednedávnom pomáhal pri výcviku ochranky afganského kráľa, ktorý sa po páde režimu Talibanu vrátil naspäť do vlasti. Nejaký čas dokonca pôsobil v kráľovej ochranke ako zástupca jej veliteľa. V druhej polovici septembra sa spoločne s ďalšími talianskymi karabiniermi zúčastnil vo Vojenskom výcvikovom priestore Lešť na spoločnom cvičení so slovenskými vojenskými policajtmi.

Náčelník vojenskej polície plukovník František Zemko považuje toto cvičenie za prelomové. „Nešlo o nijakú zdvorilostnú návštevu či formálnu záležitosť. Po prvý raz naši vojenski policajti cvičili spoločne so svojimi kolegami z členského štátu NATO. Overili sme si realnosť budúcej možnej spolupráce v spoločnej multinacionálnej policajnej jednotke pri plnení úloh v niektorých z krízových oblastí. Talianski kolegovia majú z tejto činnosti bohaté skúsenosti. Veď jednotky ich karabinierov pôsobia okrem iného aj v Afganistane a Iraku,“ poznamenal plukovník Zemko na margo spoločného cvičenia.

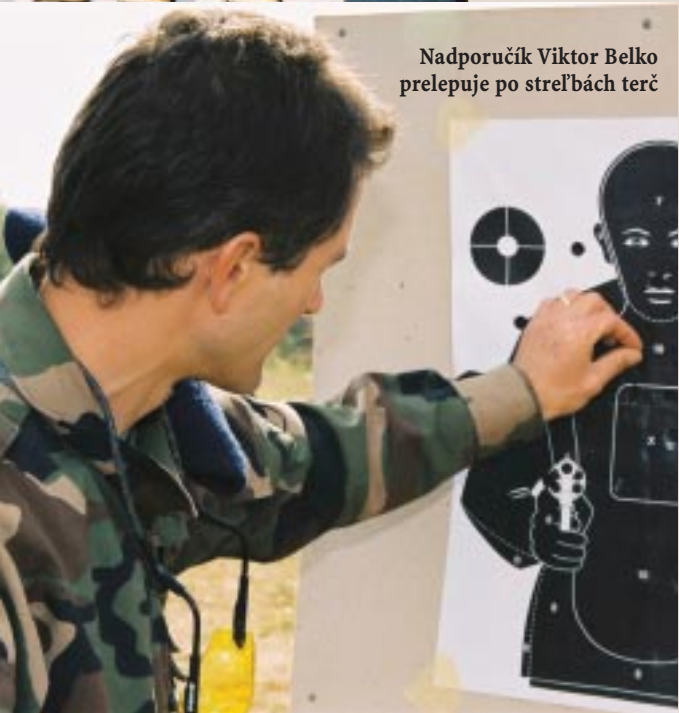
Prvá lastovička

Naši a talianski vojenski policajti si v priebehu niekoľkých dní vymenili praktické skúsenosti z postupu pri riešení dopravnej nehody, na cestnej komunikácii, na kontrolnom bode, pri sprevádzaní V. I. P. osôb v kolóne, ale aj zo zásahu proti teroristom a ich vyhľadávania v zastavaných priestoroch. Každý druh spomínanej činnosti najskôr predviedli samostatne slovenskí a talianski policajti, potom – po objasnení niektorých rozdielov – postupovali spoločne.

Činnosť karabinierov pri riešení následkov dopravnej nehody pozorne sledoval aj veliteľ skupiny „B“ podpráporčík Ján Vozár. Príslušník útvaru vojenskej polície z Banskej Bystrice spoločne so svojím kolegom z tej istej zložky práporčíkom Miroslavom Čigašom žiadne väčšie rozdiely nezbadali. Aj preto neskôr spoločná činnosť zmiešaného slovensko-talianskeho tímu prebiehala bez väčších problémov. Hádám najviac sa pritom preverila jazyková zdatnosť policajtov na oboch stranách...

Obdobná situácia bola o niečo neskôr aj pri rozvinutí kontrolného bodu. Práporčík Róbert Boledovič z bratislavského útvaru vojenskej polície so záujmom pozoroval karabinierov. Hoci išlo len o nácvik činnosti, pristupovali k nemu s plnou vážnosťou, akoby prehliadali vozidlo predpokladaných teroristov. „Vidieť, že majú za sebou nie práve najlepšie skúsenosti z Iraku a Afganistanu. Ako nám rozprávali, každá zdanlivá maličkosť môže viesť k ohrozeniu života celej hliadky.

Nadporučík Viktor Belko prelepuje po streľbách terč

Lepšie raz vidieť, ako desaťkrát počuť,“ poznamenal pri pohľade na ich postup praporčík Boledovič a dodal, že by možno nebolo od veci pozvať takýchto skúsených odborníkov aj do výcvikového strediska vojenskej polície v Liptovskom Mikuláši.

Veliteľ spomínaného centra a zároveň riadiaci celého cvičenia podplukovník Viliam Lesko sa takýmto názorom nebráni. Skôr naopak. Veď len častejším spoločným praktickým výcvikom a oboznamovaním sa so skúsenosťami vojenských polícii krajín NATO môže aj Slovensko plnohodnotne pripraviť svoju jednotku na činnosť v multinacionálnom policajnom zoskupení. Major Paolo Zanaroli, veliteľ karabinierov, ktorí prišli na Slovensko, bol s priebehom spoločného výcviku spokojný. Doma v Taliansku pôsobí ako šéf logistiky výsadkovej skupiny karabinierov. Teda útvaru, ktorý aj medzi talianskymi vojenskými policajtmi predstavuje elitu. A to nielen pre červené baret, ktoré nosia. Veď jeho príslušníci sú nasadzovaní do najnebezpečnejších akcií.

Aj maličkosť môže znamenať smrť

„Proti medzinárodnému terorizmu sa dá účinne bojovať len spoločným úsilím. Preto sme na Slovensku, aby sme si overili možnosti vzájomného postupu pri plnení úloh s našimi vojenskými policajtmi. Veď Slovensko sa na jar stalo plnoprávnym členom NATO. Dni spoločného výcviku na Lešti ukázali, že po odstránení niektorých drobností, lepšom vzájomnom poznaní a skoordinovaní postupu môžeme úspešne spoločne pôsobiť. Slovenským vojenským policajtom by sme chceli odovzdať aj niektoré čerstvé skúsenosti, ktoré sme získali predovšetkým pri plnení úloh v Iraku. Na bombové a mínometné prepady kolón sme pred odchodom do Iraku neboli celkom pripravení ani my. Museli sme sa učiť, ako reagovať na najnovšiu taktiku teroristov, najmä pri jazde v preplnených uliciach irackých miest. A to aj za cenu vlastných strát,“ povedal major Paolo Zanaroli.

Medzi najskúsenejších karabinierov na Lešti patrili praporčík Marco Landi. V posledných rokoch pôsobil v mnohých medzinárodných misiách. Nechýbal v Bosne a Hercegovine, Albánsku, Kosove, Afganistane, Jordánsku, ani v Iraku. V juhoirackej Basre sa zúčastnil aj na príprave nových irackých policajných jednotiek.

„Asi najhoršie v Iraku je to, že človek nesmie ani na okamih poľaviť v ostrážitosti. Všetci v kolóne musia neustále pozorovať situáciu. Nesmú sa nechať uspať mávajúcimi ľuďmi a myslieť si, že momentálne žiadne nebezpečenstvo nehrozí. Je to jedna z taktík teroristov. Myslíte si, že už je všetko v poriadku, keď odrazu z nejakého domu v preplnenej

Podpraporčík Peter Slovák a praporčík Marco Landi si vymieňajú skúsenosti z práce

mestskej ulici priletí na vozidlá kolóny granát či mínometná strela. Zle je aj vtedy, keď sa im podarí zinscenovanou dopravnou nehodou či zápchou oddeliť časť vozidiel od kolóny. Takýmto vozidlám zvyčajne hneď hrozí ostreľovanie či útok zo strany dovtedy nevinné vyzerajúcich osôb na ulici,“ spomínal karabinier s červeným baretom na hlave. Vzápätí dodal, že nebezpečnú situáciu môže spôsobiť aj zdanlivo malá porucha na vozidle, ktorá ho prinúti zastaviť. Čím dlhšia je takáto zástavka, tým pravdepodobnejšia je možnosť, že sa stane terčom teroristov. Aj preto musia vodiči a mechanici každé vozidlo pred výjazdom z tábora dôkladne prezrieť. Neraz sa stalo, že technická chyba nakoniec priniesla jeho osádke smrť. Marco pri porovnávaní situácie v Afganistane a Iraku poznamenáva: „V Afganistane je pri prepadoch často cieľom najmä ulúpenie prevážaného materiálu a techniky. V Iraku je to horšie. Tamojší teroristi útočia s cieľom zabiť!“

Novinka pre Talianov

Na jeho poznatky bol zvedavý aj veliteľ roty vo výcvikovom stredisku vojenskej polície v Liptovskom Mikuláši kapitán Pavol Sálus. Rodák z Ivachnovej absolvoval vojenskú fakultu žilinskej univerzity. „Taliani majú bohaté skúsenosti z pôsobenia v najhorúcejších krízových oblastiach. Mali tam ucelené policajné jednotky, my máme zatiaľ v misiách len jednotlivcov. Preto je lepšie učiť sa od nich, ako na prípadných vlastných chybách. Od členstva Slovenska v aliancii očakávam práve zintenzívnenie spolupráce a častejšiu výmenu praktických poznatkov. Takýchto cvičení by malo byť v budúcnosti viac,“ poznamenal kapitán Sálus.

Aj napriek bohatým skúsenostiam talianskych vojenských policajtov ich naši v jednom prekvapili. Na strelnici si vojenský policajt zastrieľali zo všetkých strelných zbraní, ktoré majú obe strany vo výzbroji. „Vyskúšali sme si ich berety aj brokovnice. Závídime im hlavne kvalitné a účinné pistole.

Dúfam, že aj my sa dočkáme v tejto oblasti v dohľadnom čase nápravy. Pre Talianov však bola úplnou novinkou kombat streľba, ktorú oni nenacvičujú,“ poznamenal praporčík Róbert Letko z prešovského útvaru vojenskej polície. Rodák z Bratislavy po absolvovaní civilnej strednej školy ukončil aj vojenskú a neskôr školu policajného zboru.

Zástupca veliteľa vojenskej polície plukovník Ján Matlák zdôraznil, že naši vojenský policajti chcú v blízkej budúcnosti ešte viac zintenzívniť výmenu skúseností a spoločný výcvik so svojimi kolegami z krajín NATO. O takúto formu spolupráce javia podľa neho záujem niektoré ďalšie krajiny. Ukázalo sa to aj pri nedávnej návšteve v Poľsku. Poliaci koketujú s myšlienkou vytvoriť spoločnú jednotku vojenskej polície, v ktorej by okrem nich pôsobili aj naši a českí policajti. Tejto myšlienke sú podľa posledných správ naklonené aj tri pobaltské štáty, noví členovia aliancie: Estónsko, Lotyšsko a Litva. Policajti by sa pripravovali na území svojho štátu a zhruba raz za polrok by si vždy spoločne precvičili a zosúladiť spoločné postupy pri riešení praktických úloh.

Čakanie na Aligator

Plukovník František Zemko pripomenul, že na plnenie takýchto úloh je potrebné ďalej pokračovať nielen v odbornej, ale aj jazykovej príprave vojenských policajtov. Potrebné bude doplniť aj technické a materiálne vybavenie, aj keď sa v tejto oblasti v poslednom čase mnohé zmenilo k lepšiemu. Naši vojenské policajti podľa jeho slov netrpezlivo čakajú aj na dodávku prvých kusov obrneného vozidla Aligator v policajnej verzii. Veď aj čerstvé poznatky talianskych karabinierov ukázali, že bez takejto techniky, ktorá zabezpečuje osádke vozidla primeranú ochranu sa v krízových oblastiach nedá efektívne a bez zbytočného ohrozenia života vojenských policajtov pôsobiť.

Jozef ŽIAK
Foto Peter DOVINA

Praporčík Miroslav Čigaš kontroluje vodiča či nepožil pred jazdou alkohol

Riaditeľ komunikačného odboru ministerstva obrany Maroš Kemény: Byť profesionálnym vojakom je poslanie

■ Pán riaditeľ, prečo ste sa rozhodli spustiť mediálne prezentácie objasňujúce možnosti mladých ľudí získať pracovné pozície v rámci ozbrojených síl?

Dodal by som, že kampaň má nie jeden, ale dva primárne ciele. Tým prvým je podpora procesu profesionalizácie ozbrojených síl. Ako druhý vnímam zmenu charakteru komunikácie s verejnosťou. V neposlednom rade nám ide o posilnenie prestíže ozbrojených síl aj prestíže samotného profesionálneho vojaka. Kampaň odštartovala 18. októbra a prebieha na Slovensku vo všetkých typoch médií. To znamená, že využívame takmer všetky komunikačné prostriedky – od printových cez internetovú stránku až po televízny spot. Všetky mediálne komunikáty na seba nadväzujú a takto by mali vytvoriť synergický efekt, ktorého cieľom je docieľiť vyššiu kvalitu regrútov a zároveň osloviť verejnosť novým, moderným spôsobom.

■ Aká je v súčasnosti situácia s profesionalizáciou v ozbrojených silách?

Do konca roku 2004 je potrebné spofesionlizovať Ozbrojené sily Slovenskej republiky na 82 percent. V zásade problémy s počtom záujemcov nemáme. Chceme však pri výberoch zvýšiť konkurenciu, a tým aj kvalitu regrutovaných záujemcov. Od doslova náboru, čoho sme boli svedkami pred dvoma – tromi rokmi, prechádzame k naozaj selektívnemu výberu tých najlepších záujemcov. K tomu má prispieť aj táto kampaň. Hovorí o tom, že povolanie profesionálneho vojaka sa má chápať ako poslanie a osobné presvedčenie. Presvedčenie o tom, že je správne stáť na strane záujmov Slovenskej republiky, že je správne bojovať všade tam, kde je to potrebné. Že je správne nastoľovať demokraciu tam, kde zúri tyrania a bojovať proti terorizmu všade tam, kde zomierajú nevinní ľudia.

■ Každá takáto kampaň má svojho prezentujúceho a výnimkou nie je ani tá naša – vojenská. Ako sa teda dostal muž, ktorý je i na poslednej stránke tohto čísla OBRANY, do vašej pozornosti?

Kampaň pripravujeme v spolupráci s jednou z reklamných agentúr. Tá uskutočnila casting, ktorý vyhral Michal Sedláčko. Pri našom stretnutí sme sa dozvedeli, že vôbec nejde o človeka mimo kontextu, pretože s rezortom obrany už spolupracoval – v oblasti environmentálnej bezpečnosti.

■ Vo funkcii riaditeľa komunikačného odboru Kancelárie ministra obrany ste od 10. mája a v oblasti vášho pôsobenia vidieť nemalo posunov. Stojí však pred vami aj dôležitá otázka vypracovania mediálnej a komunikačnej stratégie rezortu obrany

Mgr. Maroš Kemény sa narodil 18. decembra 1978 v Rožňave. Vyštudoval odbor ekonomika a manažment podniku. Pred svojím príchodom do rezortu obrany pôsobil ako predseda Občiansko-demokratickej mládeže. Je slobodný a k jeho záľubám patrí okrem iného aj dobrá hudba, reklama a sledovanie politického diania.

a z nej vyplývajúcich smerníc, čo sa v rezorte ani po niekoľkých rokoch priprav stále nepodarilo dokončiť. Kedy môžu príslušníci rezortu obrany tieto dokumenty očakávať?

Po svojom príchode a po okamžitej analýze komunikátov vychádzajúcich smerom k verejnosti som zistil, že situácia nie je taká, aká by mohla a mala byť. Museli sme meniť niektoré postupy, ktoré nezodpovedali našim predstavám, napríklad práve v oblasti regrutácií alebo niektorých verejných podujatí. Dali sme si urobiť prieskumy a potvrdilo sa nám, že verejnosť chápe niektoré prezentačné postupy ako zbytočné, neefektívne alebo prežitie. Preto sme sa rozhodli rýchlo konať. To znamená, začínajúc 18. októbrim a zmenou internetovej stránky ministerstva obrany zároveň so zmenenou komunikačnou stratégiou vo vzťahu k regrutácii až po 1. január budúceho roka, keď bude nasledovať zmena vizuálu aj názvu Armádneho magazínu v Slovenskej televízii, pričom sa do istej miery zmení aj zvukový dizajn rozhlasovej Plnej poľnej. Okrem toho, napríklad už od novembra chceme raz za mesiac pripraviť jednu tlačovú besedu o našich mierových misiách v zahraničí. Som totiž presvedčený, že tejto súčasť nášho úsilia sa dosiaľ nevenovalo toľko pozornosti, ako by si zaslúžila. Okamžite po tom, čo tieto aktuál-

ne veci uhasíme, presunú sa do epicentra našej pozornosti strategické otázky, na ktoré ste sa pýtali – a na ktorých tiež priebežne pracujeme. Práve ony následne zabezpečia pokračovanie systému komunikácie, ktorý sme našťastom spustili.

■ Nespomenuli ste náš dvojtyždenník OBRANA...

Naše prieskumy potvrdili, že OBRANA je považovaná za médium, ktoré má svoje opodstatnenie. Od 1. januára však aj ona prejde zmenami. Začnú sa pozmenenou grafikou a pokračovať budú napríklad tým, že časopis sa v maximálnej miere sústreďí na recipientov z prostredia rezortu obrany a stane sa z neho výhradne interné médium. Samozrejme, záujemcom spomedzi širšej verejnosti bude OBRANA dostupná na internete. Keďže ani jej súčasná periodicita nezabezpečovala dostatočnú aktuálnosť, prejde na mesačnú periodicitu a bude sa viac venovať nadčasovým témam. Redaktori budú však o to intenzívnejšie prispievať na rezortnú internetovú stránku, ktorej časť bude mať charakter internetových novín, aby táto aktuálnosť bola čo najpohotovejšia.

■ Chystáte zmeny aj vo vzťahu k dôstojníkom pre styk s verejnosťou?

Je veľmi dobré, že máme v posádkach ľudí, ktorí sú schopní komunikovať s médiami. Ich potenciál sa budeme snažiť využívať v efektívnejšej miere. Preto pre nich aj pripravujeme seminár, kde sa ich budeme snažiť motivovať k tomu, aby vo väčšej miere spolupracovali s regionálnymi, rezortnými aj celoštátnymi médiami, ako aj s verejnosťou v regióne svojho pôsobenia.

■ Na rozdiel od spojencov v NATO naše vojenské školstvo celé desaťročie nedoceňovalo školenia z komunikácie s verejnosťou a médiami v rámci vysokoškolskej výchovy budúcich dôstojníkov, ani v rámci ďalších kariérnych kurzov. Čo s týmto hendikepom?

Teší ma, ako pozitívne sa k tejto otázke postavila národná akadémia obrany v Liptovskom Mikuláši, ktorá už v tomto roku zaradila do svojich kariérnych kurzov mediálne školenia. Zároveň oceňujem podiel pracovníkov Vydavateľskej a informačnej agentúry, ktorá je súčasťou nášho komunikačného odboru, na ich etablovaní a organizovaní. Je v našom záujme, aby všetci dôstojníci a príslušníci rezortu obrany vedeli, akým smerom sa ubera komunikačná stratégia rezortu. A aby sa tí, ktorí sú poverení touto komunikáciou, mohli stotožniť s rozhodovacími otázkami, na ktorých nám spoločne záleží. Záleží nám aj na tom, aby zároveň získali aspoň základné komunikačné znalosti a návyky, ktoré budú môcť využívať pri svojej spolupráci s médiami aj so širšou verejnosťou.

Pavol VITKO

Pre všetkých záujemcov o profesionálnu službu v OS SR, ako aj pre tých, ktorí chcú získať ďalšie informácie týkajúce sa profesionálnych ozbrojených síl, zriadil Komunikačný odbor KaMO od 18. októbra bezplatnú nonstop infolinku.

Mimo pracovného času váš odkaz zaznamená odkazovač. Volajte na telefónne číslo 0800 112 411.

Ďalšie informácie na www.profesionalnaarmada.sk

Likvidácia vojenských výbušnín v réžii SR

Slovensko prijalo úlohu Lead Nation (LN), vedúceho národa, pre oblasť likvidácie vojenských výbušnín a munície a následného manažmentu. Ako vedúca krajina zodpovedná za napĺňanie programu práce konferencie národných riaditeľov pre vyzbrojovanie (CNAD) v boji proti terorizmu v danej oblasti, hostila 28. a 29. septembra 2004 medzinárodnú konferenciu NATO. Konferencia sa uskutočnila na MO SR a vo Vojenskom technickom a skúšobnom ústave (VTSÚ) Záhorie.

Boj proti terorizmu sa stal v Severoatlantickej aliancii prioritou číslo 1, čo potvrdili aj hlavy vlád a štátov na istanbulskej summite prijatím hlavného dokumentu, ktorého implementáciou chce konferencia národných riaditeľov pre vyzbrojovanie (CNAD) dosiahnuť určitú schopnosť členia teroristickým útokom v ôsmich definovaných oblastiach a tým znížiť zraniteľnosť aliance a jej spojencov v daných oblastiach.

Deštruktívne kapacity teroristických organizácií neochvejne narastajú. Tero-

risti preukázali, že sú schopní využiť najmodernejšie technológie vo svoj vlastný prospech. Demonstrovali schopnosti zhotovovať výbušné systémy, pričom použili celý rad nových technológií. Preukázali schopnosti zhotovovať improvizované nástražné výbušné systémy od využitia vojenských výbušnín cez priemyselné trhaviny až po improvizované zmesi z priemyslových hnojív.

Hlavným cieľom konferencie bolo identifikovať súčasné nedostatkové kapacity aliance a jej spojencov v oblasti pôsobnosti LN a stanoviť ďalší postup na zvýšenie spôsobilosti čeliť teroristickým útokom, pri ktorých sa použijú vojenské výbušniny.

Konferencia bola prvým podujatím, ktorým Slovenská republika začala praktické napĺňanie úloh vedúcej krajiny. Zúčastnilo sa na nej okolo 60 zahraničných účastníkov z 24 krajín NATO (okrem Turecka a Islandu) vrátane jednej krajiny programu Partnerstvo za mier (Švédsko). Prítomní boli taktiež príslušníci rezortu Ministerstva obrany, v pôsobnosti ktorých sú výbušniny a munícia. Účastníci pracovali v štyroch skupinách. Ich cieľom bolo definovať nedostatky v oblasti výchovy a výcviku pyrotechnikov, štandardizácie metód, postupov a ich vybavenia, ktoré používajú pri svojej činnosti. Počas diskusie o daných témach dospeli k zhodným názorom na nedostatky, ktoré

prevládajú v jednotlivých krajinách, a zároveň definovali postup na odstránenie týchto nedostatkov. Taktiež určili priority, ktorými by sa malo dosiahnuť naplnenie programu práce CNAD pre oblasť výbušnín a munície a následného manažmentu v požadovanom časovom horizonte.

V druhý deň konferencie sa vo VTSÚ Záhorie uskutočnili praktické ukážky prostriedkov, metód a postupov, ktorými disponuje SR a ktoré je schopná ponúknuť v prospech boja proti terorizmu. Na ukážkach sa okrem účastníkov konferencie zúčastnil aj zástupca námestníka generálneho tajomníka NATO Mario Bartoli, ktorý je zároveň riaditeľom Riaditeľstva pre vyzbrojovanie na veliteľstve NATO. Vyzdvihol význam tohto podujatia a ocenil snahu SR prispieť touto formou k boju proti terorizmu. Zvlášť zdôraznil fakt, že Slovenská republika ako jediná z novoprijatých krajín aliance prevzala zodpovednosť za takú dôležitú úlohu, ako je byť vedúcou krajinou vo významnom programe aliance. Vyjadril presvedčenie, že ostatné, aj staré krajiny aliance, budú nasledovať náš príklad a prevezmú úlohu vedúcej krajiny v oblastiach, ktoré dosiaľ nemajú takéhoto koordinátora.

*plk. Ing. Gabriel MERŇÁK – poradca, predstaviteľ pre vyzbrojovanie (NADREP)
Stála delegácia SR pri NATO
Foto Miroslav GYŮRÖSI*

Účastníci konferencie sa živo zaujímali aj o prototyp odminovacieho vozidla Aligator

Pohľad na Afganistan
z bojového vrtuľníka
Black Hawk

kojnosti velenia operácie," hovorí nadporučík Huguár. „Sme zohratý tím, chlapi ovládajú svoje remeslo a dokážu sa vyrovnáť aj s nepriaznivými klimatickými podmienkami," dodáva.

Za asistencie domácich

Až 45-stupňové horúčavy dali zabráť mínerom ihneď po príchode do Kábulu. Odmínovacie práce totiž vykonávajú v plnej výstroji v 25-kilogramovej nepriestrelnej veste pod páliacim slnkom, kde prach je všadeprítomný. Prvé týždne boli preto pre všetkých ťažké. Zvládli ich však a zvláda ich aj naša technika. Operátor odmínovacieho kompletu Božena rotmajster Michal považuje za jej najväčšieho nepriateľa najmä piesok a prach, ktorý doslova likviduje filtre. Tvrdí však: „Boženka je v pohode a svoju úlohu plní.“ Presvedčili sme sa o tom priamo pri odmínovaní v severnej časti letiska. Michal spolu s veliteľom odmínovacieho družstva nadrotmajstrom Ladislavom riadili odmínovanie z obrneného vozidla Tatra-pan za pomoci diaľkového ovládača. Božena spokojne preorávala určenú plochu a kúdoly prachu v pravidelných vlnách útočili na strážne stanovište domácich vojakov, ktorým hovorila Tadžici. Frľali, mračili sa, ale svoje koberčeky, na ktorých sedeli so skríženými nohami a neodmysliteľným kalašnikovom na kolenách,

Počtom malá, menom veľká

Bojový vrtuľník Black Hawk tureckého letectva s výrazným nápisom ISAF na boku sa z bagramského letiska zdvihol v obrovskom mračne prachu. Všetky miesta boli obsadené vojakmi koalícnych síl rôznych armád a nám sa s kolegom majorom Tomášom Bobkom z Centra riadenia operácií ušiel iba plác na učupenie sa vedľa guľometčíkov po stranách otvoreného stroja. Krátky let za našimi vojakmi do Kábulu bol pokojný, i keď nám dvom nebolo všetko jedno. Letieť vo výške sto metrov ponad strmé úbočia predhoria Hindúkušu a nemyslieť pritom na možný raketový útok bradatých bojovníkov, to sa akosi nedalo. Vydýchli sme si až po pristáti na medzinárodnom letisku KAIA, hneď vedľa veľkej základne medzinárodných bezpečnostných a asistenčných síl NATO, ktorých súčasťou sú od júna tohto roka aj naši vojaci.

Po krátkom putovaní po základni – na cestu k našim sme sa museli opýtať asi štyrikrát – sme sa konečne zvalili s veliteľom slovenskej jednotky nadporučikom Alexandrom Huguárom. Potešil sa a rovnako aj jeho vojaci. Boli sme totiž prvá návšteva zo Slovenska od začiatku ich nasadenia do operácie. Po ubytovaní a oboznámení sa s bezpečnostnými pravidlami života na základni, nám veliteľ poskytol úvodné informácie. Ženijná čata, ktorej velí, je súčasťou síl ISAF, prvej vojenskej operácie Severoatlantickej aliance mimo územia Európy. Týmto

slovenským vojakom však patrí aj ďalší primát. Sú príslušníkmi jednotky v misii, ktorej sa Slovensko po prvýkrát zúčastňuje ako členská krajina NATO. A je len príznačné, že ide o ženistov, teda druh vojska, ktorý hádam najviac preslávil našu krajinu v minulých misiách po celom svete. Sú si toho vedomí aj chlapi v Kábule. Ich hlavnou úlohou sú odmínovacie práce na významnom medzinárodnom letisku KAIA, v priestoroch základne i na cestných komunikáciách v ich blízkosti. „Všetky úlohy sa nám zatiaľ darí plniť k spo-

Veliteľ slovenskej
jednotky npor. A. Huguár

Okolie kábulského
letiska skrýva aj
takéto prekvapenia

Po odminovaní s pomocou kompletu Božena treba terén preveriť aj ručne

neopustili. S našimi vojakmi vychádzajú dobre. Dohovoria sa zmesou ruštiny a angličtiny. Slovákov so železnou pravidelnosťou požívajú na domáci čaj, čo oni z hygienických dôvodov zakaždým odmietnu. Jeden z nich, volal sa Idi, chválil našich, že sú dobrí vojaci a robia dobrú robotu. „Keby tu neboli vaši a ostatní vojaci, boli by tu Talibovia, a tí sú zlí,“ tvrdil Idi. „Bili nás palicami za všetko, aj keď sme urobili čo od nás chceli. Teraz sa nám žije lepšie.“ Svoj-
rázny politický komentár doplnil ešte žiadosťou o fľašku vody a želaním, že aj on by chcel takú peknú uniformu, ako majú naši vojaci, pričom ukazoval na rôzne kúsky svojho chatrneho odevu. S miestnymi obyvateľmi v okolí letiska majú však naši vojaci aj horšie skúsenosti. Napríklad aj také, že ignorujú uzavieraciu stráž pri odminovaní a po svojich chodníčkoch prechádzajú popri Božene. Pravdaže, práca sa musí prerušiť a potom počkať, či ten chodníček naozaj dobre poznajú. Veliteľ družstva Ladislav zdôrazňuje, že bezpečnosť je pri odminovaní prvoradá. Vojaci majú na sebe kompletnú výstroj, nepriestrelnú vestu, kevralovú prilbu, vysielacky. Odminovacie práce pri letiskových plochách treba koordinovať s riadiacou vežou. Práce sa musia prerušiť pri každom štarte či pristátí lietadla, pri prejazde vozidiel letiskového zabezpečenia, prejazde hliadok síl ISAF. Pri odminovaní niekedy nechceme pomôcť aj lietadlo. Pred niekoľkými dňami nezvládlo pristávanie na kábulskom letisku lietadlo An-24. Vo veľkej rýchlosti zišlo z dráhy, prerazilo stĺpiky signalizácie, stratilo kolesá a na bruchu sa kĺzalo niekoľko desiatok metrov po voľnej, zatiaľ nepreverenej ploche. Pilotov potom museli vytiahnuť aj s pomocou minohľadačiek. Skončilo sa to však dobre. Nikto vraj nebol zranený. Naši vojaci s úsmevom konštatujú, že Božena bude mať aspoň menej práce.

Všetci sa zdravia

Slovenský kontingent je počtom malý, ale v mnohonárodnej brigáde, ktorú tvoria vojaci z 24 krajín, sa nestratí. Všetci tu o našich vedia a ich prácu poznajú. Ocenil to niekoľkokrát aj veliteľ základne KAIA islandský plukovník

Halliguard Sigurdsson. Zdôraznil, že práve Slováci plnia kľúčovú úlohu pri plnení cieľov operácie v priestoroch kábulského letiska. Nikto nevie, kde všade sú ešte uložené minové polia. Bez dôkladného odminovania a preverenia všetkých plôch nebude toto letisko bezpečné a nemôže plniť svoje poslanie, hovorí veliteľ vychádzajúc aj z vlastných skúseností pri obnove letiska v kosovskej Prištine. Naša čata najužšie spolupracuje pri odminovacích prácach s českým EOD tímom. Jeho úlohou je likvidácia mín, nevybuchnutých bômb a munície. Podobne ako Slovákom pomáha unikátna Božena, Česi priviezli so sebou do minových polí obrneného multifunkčného robota na prácu s výbušninami. Dobré vzťahy majú naši aj s príslušníkmi ostatných jednotiek na základni, s ktorými sa stretávajú po pracovnom čase. Odminovač Jozef porovnáva s Eritreou, kde strávil takmer dva roky: „Zatiaľ čo v Afrike sme si museli vystačiť sami a spoliehať sa iba na vlastné sily, tu to bez spolupráce nemôže byť. Ide aj o to, že my sa môžeme niečo naučiť od vojakov iných krajín, precvičíme sa v angličtine a aj čas akosi rýchlejšie ubehne.“ O priateľskej atmosfére na základni svedčí aj to, že všetci vojaci sa pri stretnutí vždy navzájom pozdravia. Nie salutovaním, ale pozdravom po anglicky, alebo vo svojom jazyku. Francúzi nás však pozdravili „ahoj“ a maďarské vojačky, ktoré sme stretli, nás pozdravili svojím „sziasztok“.

Slovenský dom

V Bagrame si naši vojaci postavili Tatranskú kolibu, ktorá sa stala akýmsi centrom pre oddych a zábavu. Dobrý nápad využili aj míneri v Kábule a vybudovali si domček Slovenský dom. Zatiaľ sa kvalitou vybavenia kolibe nevyrovná, ale postupne sa na tom pracuje. Voľný čas, i keď ho nemajú veľa, sa dá zmysluplne využiť aj v skromných podmienkach tejto základne. Športovaním, čítaním knížiek alebo sledovaním aktuálnych správ z domova na internetových stránkach. Sobotný večer im raz za čas spríjemní aj veliteľ základne plukovník Sigurdsson, keď zorganizuje spoločenský večierok s grilovanými špecialitami. Nechýba ani diskoteka a jedna pekná obyčaj, keď vyšší dôstojníci základne obsluhujú radových vojakov. Vraj je to vyjadrenie poďakovania za ich službu. Veľmi sympatický zvyk, ktorý by možno našiel uplatnenie aj v našej budúcej profesionálnej armáde.

Nedeľa je jediným voľným dňom vojakov, ktorí práve nemajú službu. Už pred deviatou sa v tento deň pred hlavným vchodom na základňu zhromažďujú miestni obchodníci s fúrikmi kopcom naloženými rôznym tovarom. Po dôkladnej osobnej prehliadke a kontrole tovaru s pomocou služobných psov vycvičených na vyhľadávanie výbušnín, sa začína čosi po desiatej veľký „weekend bazaar“. O koberce, orientálne výrobky z kameňa, z mosadze, ale aj „zaručené“ pravé hodinky či drahokamy, je medzi vojakmi veľký záujem. Nuž, a zatiaľ čo Francúzi sú vyhlásenými špecialistami na drahé kamene, Slováci majú povest najlepších vyjednávateľov ceny. Oni sami to berú ako zábavu a vydržia sa jednať aj dve hodiny. Ponáhľať sa nemajú kam. Minové polia im neutečú a v pondelok po brífingu veliteľa sa po nich budú opäť prechádzať aj s Boženkou.

Text a foto Bernard Roštecký

P. S. : V nasledujúcich číslach sa do Afganistanu ešte vrátíme. Porozprávame sa s veliteľom základne Medzinárodných stabilizačných a asistenčných síl NATO (ISAF) na letisku KAIA v Kábule plk. Halliguardom Sigurdssonom a navštívime príslušníkov operácie Trvalá sloboda v Bagrame.

Nedeľný „weekend-bazaar“ na základni ISAF

Záchrana
zostrelého
pilota

V dňoch 16. až 18. septembra 2004 sa pod záštitou hejtmana juhomoravského kraja Ing. Stanislava Juránka a náčelníka Generálneho štábu AČR generálporučíka Ing. Pavla Štefku konala akcia VYŠKOV 2004 – Dni výcviku a doktrín. Prvý ročník tejto ojedinelej spoločnej akcie Armády ČR, klubov vojenskej histórie a civilných firiem sa skončil ukázkovým dňom pre verejnosť vo vojenskom výcvikovom priestore Dědice.

Pre oči divákov

Vojenský výcvikový priestor má, na rozdiel od výstaviska či kasární, viac priestoru a možností na prezentáciu armády v rôznych bojových ukázkach. Túto výhodu chceli vojaci využiť, aby mohli návštevníkom dokázať, že svoju techniku perfektne ovládajú a sú ozajstnými profesionálmi.

Séria dynamických ukážok sa začala preletom dvoch ľahkých bojových lietadiel L-39 ZA. Odborný komentár oboznamoval divákov s tým, ako sa vyvíja situácia na „bojisku“. Likvidácia teroristického tábora je úloha ťažká a vyžaduje si koordináciu všetkých zúčastnených zložiek. Od prieskumu, leteckých útokov, cez delostreleckú prípravu až po zoskok výsadkárov a výsadok malých bojových jednotiek. Výbuchy bômb zhodené z dvoch ľahkých bojových strojov vystriedal útok dvoch vrtuľníkov Mi-24 V, ktoré zaútočili neriadenými raketami. Delostrelci použili samohybné húfnice vzor 77. DANA, kalibru 152 mm. Po vzdušnom výsadku z dvoch dopravných vrtuľníkov Mi-17 a vysadení malých bojových skupín taktiež z Mi-17 sa začal pozemný útok krytý paľbou z palubných zbraní bojových vrtuľníkov. Po zlikvidovaní teroristov sa na scéne opäť objavili dopravné vrtuľníky, ktoré vyzdvihli svoje jednotky, ranených i zajatých bojovníkov.

Po nasledujúcej ukážke, ktorou usporiadatelia a členovia historických vojenských klubov vzdali hold účastníkom Karpatsko-duklianskej operácie, predstavila Armáda Českej republiky jednotlivé druhy vojsk a ich techniku.

Ženíjné vojsko predviedlo mostný tank MT-55. Položiť most bolo pre jeho príslušníkov hračkou.

Protiletadlové vojsko sa predstavilo dvoma samohybnými systémami: 9K35M Strela-10M a PLRK 2K12 Kub. Prvý slúži na ochranu vojsk a je krátkého dosahu. Druhý sa pre svoj stredný dosah používa aj na ochranu miest či strategických závodov.

Tankové jednotky predviedli útok s tromi tankami T-72 M a mohutnými salvami ohlušili divákov.

Mechanizované vojsko prišlo s tromi BVP-1. Ich nízka silueta, dobré jazdné vlastnosti a veľká palebná sila z nich robí zbraň, ktorá ešte dlho bude slúžiť v rôznych armádach sveta.

Chemici zasa ukázali dekontamináciu vojenskej techniky s použitím prúdového motora.

Vojtech HUČKO
Foto Andrej JERGUŠ

Dekontaminácia bojovej techniky

Ukážka jazdných
vlastností tanku T-72

Jedinečná Božena

Diaľkovo ovládaný odmínovací systém

BOŽENA je určený na plošné odmínovanie priestoru od protipechotných a protitankových mín. Môže sa použiť aj na čistenie povrchu od nežiaducich nízkych porastov, krovín a buriny. Systém je riešený ako kompaktný celok, ktorý zabezpečuje bezpečné pracovné podmienky pre operátora, priamy dohľad na diaľkovo ovládané zariadenie a 100-percentnú účinnosť odmínovania.

Dve aktivačné zariadenia s náhradnými rotačnými kladivkami zabezpečujú 100-percentnú účinnosť tým, že dopadnú na to isté miesto päť až sedemkrát. Konštrukcia systému umožňuje jeho rýchlu a bezpečnú prepravu aj na väčšie vzdialenosti a nasadenie podľa potreby. Celý komplet možno prepravovať na jednom vozidle, schopnom ťahať príves o celkovej hmotnosti nad 3000 kg.

V minulom roku bol odmínovací komplet Božena 3 nahradený novým typom Božena 4 (ďalej len BOŽENA), ktorého zdokonalené technické parametre vylepšuje aj nový dizajn.

Prezídium Nadácie Slovak Gold udelilo tomuto kompletu pred rokom Certifikát ochrannej značky kvality a Zlatú medailu Slovak Gold.

BOŽENA je jediný pásový diaľkovo ovládaný minicepákový stroj na svete, oficiálne testovaný a účinný na protitankových mínach. Je určená na detonáciu protipechotných nášľapných mín aktivovaných nástražným drôtom, ako aj protitankových mín s náložou do 9 kg TNT.

Jej rozmery a vysoká manévrovateľnosť ju predurčujú na odmínovanie tam, kde sa veľké odmínovacie stroje nedokážu dostať. BOŽENA je ovládaná diaľkovo, proces odmínovania riadi počítač a operátor sa nachádza v nepriestrelnej kabíne umiestnenej minimálne 60 metrov od mínového poľa.

Systém je vhodný na odmínovanie medzi budovami, pozdĺž ciest, polí a v miestach s obtiažnym prístupom pre veľké odmínovacie stroje. Medzi vzdialenými zamínovanými oblasťami sa BOŽENA prepravuje po miestnych komunikáciách na prepravnom prívese. Operátor ju ovláda z opancierovanej klimatizovanej kabíny s priamym výhľadom. Pred detonáciou ju chráni pancierový štít umiestnený v prednej časti, hneď za cepákom. Navyše je celé zariadenie chránené kovovým krytom pred poškodením, ktoré by mohla spôsobiť detonácia. Jej denný výkon závisí od typu pôdy a terénu.

Komplet BOŽENA pozitívne hodnotia odmínovací špecialisti z rôznych mimovládnych organizácií, odmínovacích centier OSN, mierových síl OSN pôsobiach na území bývalej Juhoslávie, severného Iraku, Libanonu, Albánska a v Eritrei.

Odmínovací komplet BOŽENA tvoria:

1. Primárny nosič B4-L1203 RC
2. Cepák (2 ks) - pracovné zariadenie
3. Kabína operátora (klimatizovaná)
4. Prepravný príves

Porovnanie s ostatnými odmínovacími strojmi

- nízka nákupná cena zariadenia a náhradných dielov vyplývajúca z jednoduchšej konštrukcie,
- jednoduchý a lacný servis vďaka jednoduchšej konštrukcii,
- ak je prítomný mechanik výrobcu, servis sa vykoná okamžite, ináč do troch dní v rámci Európy,
- diaľkovo ovládaná BOŽENA poskytuje operátorovi maximálnu bezpečnosť, pretože ten sa nachádza v bezpečnej vzdialenosti od detonácie. Sedí v opancierovanej, klimatizovanej kabíne, uloženej na korbe nákladného auta vo vzdialenosti minimálne 20 m od mínového poľa. To predstavuje minimálny stres a prakticky žiadne nebezpečenstvo pre operátora,
- extrémne malé rozmery BOŽENY (šírka 2 716 mm, dĺžka 6 052 mm, výška 2 145 mm) umožňujú jej vysokú manévrovateľnosť v obmedzených priestoroch a v ťažkých podmienkach,
- vďaka nízkej hmotnosti (5,8 tony) a malým rozmerom, BOŽENA nezapadne v blatistom a močaristom teréne tak ľahko ako ostatné odmínovacie stroje, ktorých hmotnosť často presahuje 20 ton. Jej priechodnosť rozmočným a blatistým terénom je možné zvýšiť použitím ľahko upínateľných kovových kolesových pásov.

Takticko-technické údaje

Dĺžka	5 282 mm
Výška	2 002 mm
Šírka	1 708 mm
Šírka s aktivačným zariadením	2 180 mm
Šírka odminovaného priestoru	1 985 mm
Hĺbka pôsobenia aktivačného zariadenia	150 mm

Technická špecifikácia

Motor - údaje výrobcu:

Model	DEUTZ BF4L913
Typ	štvortaktný, prepíňaný diesel s priamym vstrekom paliva, vzduchom chladený
Objem valcov	4 086,00 cm ³
Počet valcov	4
Vrtanie a zdvih	102 mm x 125 mm
Výkon pri 2 500 ot.	78 kW / 106 HP
Krútiaci moment pri 1 600 ot.	350 Nm
Menovité otáčky	2 500 min ⁻¹
Max. otáčky	2 700 min ⁻¹
Max. spotreba paliva	223 g.kWh ⁻¹ (8,2 l / h)
Objem olejovej nádrže	12,5 dm ³

Hmotnosti:

Primárny nosič B4-L1203 RC bez cepáka, s vyslobodzovacím navijakom	
a pojazdvými pásmi	4 740 kg
Cepák	1 060 kg
Celková hmotnosť odminovacieho systému BOŽENA	5 800 kg

Rýchlosti:

Maximálna rýchlosť prepravného prívěsu vlečeného nákladným autom	80 km/h
Odmínovacia rýchlosť	0,5 - 3 km/h
Pracovná rýchlosť pri sekaní vegetácie	4 - 9 km/h

Božena 3 sa takto čínila v Eritrei

Božena 4 v akcii

Frontálny útok na svetové trhy

Slovenskí ženisti pôsobiaci v zahraničných mierových operáciách OSN a NATO si nevedia predstaviť svoju činnosť bez odminovacieho cepákového systému Božena. Tento špičkový systém však používajú aj odminovacie tímy rozmiestnené v Albánsku, Bosne a Hercegovine, Chorvátsku, Kosove, v severnom Iraku, na Srí Lanke, v Etiópii a Libanone. Onedlho sa dostane aj do výzbroje poľskej armády a Kráľovskej holandskej armády. Jej producentom je výrobná-obchodná spoločnosť WAY INDUSTRY, a. s. v Krupine, ktorú nám predstavil generálny riaditeľ a predseda predstavenstva Ing. Július Mokoš.

WAY
INDUSTRY

Tu sa rodí
špeciálna
vojenská technika

Využívate pri vývoji a výskume špeciálnej techniky poznatky našich vojakov?

Pre nás sú veľmi dôležité praktické skúsenosti. Už pri vývoji strojov sme neustále v kontakte s našimi vojakmi. Konkrétne teraz – s tými, ktorí pôsobia v Iraku a vo výzbroji majú odminovací komplet Božena. V našej spoločnosti existuje tím konštruktérov a technologov, ktorí analyzujú každú ich pripomienku a požiadavku a následne sa snažia zaviesť ju do výroby a modernizovať technológiu.

Môžete byť aj konkrétny?

Na základe takéhoto poznatkov a skúseností sme do vývoja jedného cepáka (kladivka), ktoré je na konci reťaze, investovali 3,5 milióna korún. Použili sme pritom nové špeciálne materiály, z ktorých cepáky odlievame. Dnes garantujeme, že kladivko by malo v rôznych podmienkach vydržať 100 motohodín. Pri výbuchu protitankovej míny predstavuje strata iba jedno kladivko a reťaz. Predtým to pri podobnom výbuchu znamenalo päť až sedem kladiviek a reťazí, aj výdrž predstavovala iba 25 až 30 motohodín. Je to výsledok vývoja, ktorý si vyžadal vyššiu kvalitu materiálu, a tým aj vyššie investície. Dnešný cepák dokáže nielen kopať, ale aj likvidovať vegetáciu tak, aby úder bol dostatočný, aby zeminu odvaľoval, a nie iba rozrušoval. Vlni sme začali pripravovať novú modifikáciu Boženy 5, ktorá by mala patriť medzi konkurenčné strednodminovacie stroje s puncom high technology.

Využívate v tomto procese aj poznatky ostatných partnerov?

Momentálne pôsobí náš šesťčlenný tím v Etiópii, ďalší sú na Srí Lanke, kde musia prekonávať problémy s tamojšou vegetáciou. V podmienkach džungle nepomôžu ani tí najzručnejší mineri, ak

ich pri vyhľadávaní mín uhryzne škorpión či had. Mnoho ľudí takto už prišlo o život. Naša Božena je proti tomu imúnna. Snažíme sa, aby sme aj tieto poznatky sústredili vo vývoji a následne stroje modernizovali. Božena 4 podstúpi modernizáciu ešte aj v budúcom roku, možno poslednú. Po nej už bude nasledovať Božena 5.

V ktorej krajine pracuje najviac týchto systémov?

Najviac ich máme v Chorvátsku. No nezostávame len v tomto regióne. Všetci ich kupujú, pretože sú úspešné, spoľahlivé a konkurencieschopné. Pri tom napríklad Chorváti vyrábajú podobné stroje, ale tie nedokážu odstrániť protitankovú mínu.

Ako reagujete na štandardy NATO?

V súčasnosti sa na túto oblasť sústreďuje naše najväčšie úsilie. Veľa sme sa naučili od Holanďanov. Zadali nám množstvo otázok a úloh, ktoré sme museli kvalifikovane vyriešiť. Mnohé požiadavky boli pre nás úplne nové. Sme jedným z prvých slovenských výrobcov, ktorí začali s kodifikáciou. Máme výhodu, že používame špičkové komponenty a agregáty, ktoré sú už kodifikované v krajinách NATO. Okrem toho, pasívna ochrana bola overená práve konkurenciou v chorvátskom odminovacom centre, a to nielen priamym čelným zásahom, kde sa nachádzajú vitálne časti tohto zariadenia, ale aj zboku. Požiadali sme verifikačný úrad, aby nám Boženu kodifikoval do konca tohto roka. Je to nevyhnutnosť pre naše ďalšie zahraničnoobchodné aktivity. V najbližšom čase podpíšeme dohodu s poľskou armádou, záujem prejavili aj Švédci a Azerbajdžanská národná agentúra pre odminovanie ANAMA, ktorá chce kúpiť štyri odminovacie stroje.

Trojstranu pripravil Jozef MICHNICA

Naša spoločnosť sa zaoberá výrobnými zahranično-obchodnými aktivitami v oblasti strojárkej výroby. Rozhodujúci výrobný sortiment tvoria šmykom riadené nakladače LOCUST 752, LOCUST 1203 a špeciálna technika, kde dominuje odminovací systém BOŽENA a letiskový ťahač TALET. Rád by som zdôraznil, že vyrábame techniku, ktorá má humanitárne poslanie. S podnikateľskou činnosťou sme začali 1. marca 1999. Nadviazali sme tak na dlhoročnú tradíciu strojárkej výroby v krupinskom regióne. Proces skvalitňovania existujúcich výrobkov sprevádza každoročne rozširovanie ich sortimentu o ďalšie druhy finálnych produktov alebo prídavných zariadení. Svedčí o tom aj dvadsaťdva úspešne ukončených úloh technického rozvoja od vzniku spoločnosti.

KRÁTKO

Velenie amerického vojenského námorníctva vyradilo zo svojej výzbroje s platnosťou od 30. septembra 2004 letecké protiletadlové raketové riadené strely ďalekého dosahu radu AIM-54 Phoenix. Riadené strely AIM-54 boli spolu s nosičom F-14 Tomcat (US Navy ich taktiež zanedlho vyradí zo služby) vybaveným streleckým systémom AWG-9 zaradené do výzbroje v roku 1973. Systém dosiahol plnú operačnú spôsobilosť o rok neskôr.

...

V leteckom výrobnom závode švédskej spoločnosti Saab v Linköpingu sa 1. októbra začala konečná montážna fáza stavby prvého viacúčelového nadzvukového bojového lietadla JAS-39 Gripen pre maďarské vzdušné sily. Počas tejto fázy sú všetky dielce ako pohonná jednotka, radar, krídla, chvostová plocha a sedadlo pilota nainštalované do trupu lietadla. Konečná montážna fáza trvá asi štyri mesiace. Lietadlá JAS-39 dodá výrobca do Maďarska medzi marcom 2006 a decembrom 2007.

...

Spoločnosť EADS North America kúpila firmu Racal Instrument Group, ktorá je jedným z lídrov v oblasti vývoja, výroby a integrácie systémov a prístrojov na skúšanie elektroniky, leteckokozmických a obranných systémov.

...

Agentúra pre obrannú a bezpečnostnú kooperáciu USA oznámila Kongresu Spojených štátov možný predaj Kanade, a to protitankových raketových riadených striel TOW-2A (2 000 kusov), TOW-2B (600 kusov), 400 riadených striel vo verzii na ničenie bunkrov a príslušné logistické zabezpečenie a služby. Celková hodnota kontraktu v prípade realizácie všetkých opcí dosiahne až 136 miliónov amerických dolárov.

...

Ruská vedecko-výrobná korporácia Irkut začala so skúšobnými a konštrukčnými prácami v rámci kontraktu na dodávku 18 viacúčelových nadzvukových bojových lietadiel Su-30MKM do Malajzie. Hodnota kontraktu dosahuje 900 miliónov amerických dolárov. V roku 2005 Irkutský letecký závod začne nákup materiálu a výrobu lietadiel. V tomto roku sa končí dodanie 32 podobných lietadiel Su-30MKI do Indie.

...

Juhokórejské vojenské námorníctvo úspešne vyskúšalo nové ľahké protiponorkové torpédo domácej konštrukcie pomenované Cheongsangeo (Modrý žralok). Torpédo s dĺžkou 2,7 m a hmotnosťou 280 kg dosahuje pod vodou rýchlosť viac ako 15 uzlov (83 km/h). Vývoj, ktorý začal v roku 1995, stál doteraz približne 50 miliárd wonov (43 miliónov amerických dolárov).

...

Nové dvojmotorové dopravné vrtuľníky NH90 kráľovských vzdušných síl Ománu budú poháňať turbohriadeľové motory Rolls-Royce Turbomeca RTM332. Omán je po Fínsku, Francúzsku, Nemecku, Grécku, Holandsku, Nórsku, Portugalsku a Švédsku deviatym zákazníkom vrtuľníka NH90, ktorý si na pohon svojich strojov zvolil motory RTM332.

Pokračovanie skúšok Gripena

Švédsky výrobca lietadiel Saab dokončil testy lietadla JAS-39 Gripen so štyrmi podvesenými protizemnými raketovými riadenými strelami AGM-65G2 Maverick na trepotanie počas letu. Strely boli podvesené na závesníkoch zodpovedajúcich normám NATO na podkrídlových závesných bodoch č. 2 a 3. Skúšky trepotania prebehli úspešne, vrátane režimu letu v malej výške s maximálnou povolenou rýchlosťou. Skúšky s riadenými strelami uskutočnil továrenský skúšobný pilot Richard Ljungberg. Táto etapa skúšok je dôležitým

bodom programu certifikácie výzbroje pre viacúčelové bojové lietadlo JAS-39 podľa požiadaviek maďarského zákazníka tak, aby vo všetkých parametroch vyhovovala normám severoatlantickej aliancie.

Nová aliancia lodeníc

Nemecké lodenice ThyssenKrupp Werften a Howaldtswerke-Deutsche Werft (HDW) vytvoria svojim spojením novú skupinu pod vedením akciovej spoločnosti ThyssenKrupp Marine AG. Dohodu o sfomovaní novej aliancie lodeníc podpísali 7. októbra 2004 predstavitelia ThyssenKrupp a One Equity Partners (OEP). Nová skupina bude zahŕňať všetky hlavné holdingy v tejto oblasti – HDW AG z Kielu, HDW-Nobiskrug z Rendsburgu, Blohm+Voss GmbH a Blohm+Voss Repair GmbH z Hamburgu, Nordseewerke GmbH z Emdenu a taktiež švédsky Kockums AB a grécky Hellenic Shipyard S. A. Kombinovaný ročný predaj skupiny sa pohybuje v oblasti 2,2 miliardy eur.

ASRAD Hellas

Grécke pozemné sily prevzali od júna 2004 do svojej výzbroje prvé tri kusy ľahkého protiletadlového raketového systému ASRAD-Hellas (foto). Systém vznikol v spolupráci výrobcu optoelektronického systému (zahŕňa termálnu kameru, dennú kameru a laserový diaľkomer) a odpaľovacieho zariadenia, ktorým je nemecká spoločnosť Rheinmetall

DeTec a gréckej firmy EBO. Protiletadlový systém ASRAD, ktorý je v Nemecku nainštalovaný na ľahkých pásových podvozkoch Wieseler 2 Ozelot, nainštalovali pre gréckeho zákazníka na kolesový terénny automobilový podvozok HMMWV vyrábaný v licencií gréckou firmou ELBO. Palebné vozidlá ASRAD-Hellas sú vyzbrojené protiletadlovými raketovými riadenými strelami Stinger. Grécke pozemné sily objednali na základe kontraktu podpísaného v auguste 2000 celkovo 54 palebných vozidiel systému ASRAD-Hellas.

KRÁTKO

Divízia Maritime Systems & Sensors americkej spoločnosti Lockheed Martin získala kontrakt na vývoj radaru pre systém protivzdušnej obrany MEADS. Kombinovaná hodnota kontraktu dosahuje 625 miliónov USD. Vývoj nového systému MEADS je spoločnou aktivitou spoločnosti Lockheed Martin, talianskej spoločnosti MBDA-Italia, európskeho konzorcia EADS a nemeckej spoločnosti LFK.

...

Poslednú zo štyroch britských dieielektrických ponoriek pre Kanadu oficiálne prijali začiatkom októbra v škótskom Faslane predstavitelia kanadských ozbrojených síl. V rámci preberacej procedúry za účasti kanadských a britských predstaviteľov ponorku HMS Upholder oficiálne premenovali HMCS Chicoutimi.

...

Vojenskú výstavu Defendory v Aténach navštívili početné kombinované vládne a priemyslové delegácie zo všetkých štyroch účastníckych krajín programu nadzvukového bojového lietadla Eurofighter Typhoon. Lietadlo v Grécku prezentovali vysokí predstavitelia vojenských zaobstarávacích úradov z Nemecka, Talianska, Španielska a Veľkej Británie spoločne s riadiacimi pracovníkmi partnerských spoločností programu Eurofighter.

...

Novozélandský minister obrany Mark Burton 7. októbra 2004 oficiálne prijal do výzbroje ľahký terénny automobil Pinzgauer LOV (Light Operational Vehicle). Nový Zéland investoval do kúpy 321 vozidiel v opancierovanej aj neopancierovanej verzii 93 miliónov USD. Vozidlá nahradia vo výzbroji zastaralé automobily radu Land Rover.

...

Špecialisti americkej spoločnosti Northrop Grumman uskutočnili v rámci demonštračného programu GHMD (Global Hawk Maritime Demonstration) amerického vojenského námorníctva prvý let s bezposádkovým lietadlom RQ-4A Global Hawk. Stroj nazvaný N-1 je upravený podľa požiadaviek námorníkov a je prvým z dvoch, ktoré objednala US Navy.

...

Zástupca ministra obrany Bulharska Ilko Dimitrov podpísal s predstaviteľmi spoločností Gripen International a BAE Systems Information and Electronic Systems International memorandum o porozumení. Dokumenty definujú možnosti spolupráce medzi bulharským ministerstvom obrany a dvoma spoločnosťami v oblasti modernizácie bulharských ozbrojených síl.

...

Americká agentúra pre pokročilé obranné projekty DARPA a spoločnosti Northrop Grumman Electronic Systems a Raytheon Space and Airborne Systems získali kontrakt na prvú fázu vývoja programu cenovo prijateľného adaptovateľného konformného radaru s anténou s elektronickým skenovaním AACER (Affordable Adaptable Conformal Electronic Scanning Antenna Radar). Radar na sledovanie pohyblivých pozemných cieľov bude určený pre taktické bezposádkové lietadlá a vrtuľníky blízkej budúcnosti.

Dingo-2 pre Rakúsko

Predstavitelia rakúskeho ministerstva obrany a nemeckej spoločnosti Krauss-Maffei Wegmann podpísali v posledný septembrový deň vo Viedni kontrakt na dodávku dvadsiatich obrnených automobilov Dingo 2. Obrnené vozidlo Dingo 2 je vybavené klimatizáciou, ohrievaním, systémom ABS, kamerou na sledovanie priestoru za vozidlom, navigáciou využívajúcou družicový systém GPS, modernou rádiostanicou a palubným interkomom, ako aj pretlakovým ochranným systémom proti zbraniam hromadného ničenia. Všetky vozidlá pre Rakúsko budú upravené na prepravu ôsmich vojakov s výzbrojou. Podľa podmienok kontraktu prvé obrnené vozidlo Dingo 2 prevezmú predstavitelia rakúskych ozbrojených síl v decembri 2004 a zostatok dodá výrobca v roku 2005.

Ľahký prieskumný systém

Americká firma Titan vyvinula a sériovo vyrába prenosný systém na zachytávanie rádiových signálov protivníka označený AN/PRD-13(V)1. Zariadenie v móde všeobecného vyhľadávania dokáže monitorovať súčasne až deväť pásem a zachovávať v katalógu až 400 signálov a ich podrobné parametre. Celý prenosný systém prepravuje a obsluhuje jedna osoba. Zariadenie s celkovou hmotnosťou len 18 kg vrátane batériového článku NiCd pripraví k činnosti za päť minút. Srdcom celého systému je prijímač a procesor MD-403A. Rozsah frekvencií, ktoré systém spracuje, je od 1 MHz až do 2 000 MHz.

Turecko kúpi AIM-9X

Turecko požiadalo USA o povolenie predaja 225 leteckých protiletadlových raketových riadených striel AIM-9X Sidewinder, piatich cvičných riadených striel AIM-9X, 20 cvičných registrov riadených striel AIM-9X, kontajnerov pre riadené strely, súprav na preskúšanie, náhradných dielcov, technickej dokumentácie a ostatných zodpovedajúcich súčastí logistickej podpory a služieb. Odhadovaná cena možného kontraktu je 96 miliónov amerických dolárov. Turecko požaduje riadené strely AIM-9X v rámci plánovanej modernizácie bojových lietadiel F-16. Americká agentúra pre bezpečnostnú spoluprácu informovala Kongres o možnom predaji riadených striel AIM-9X a prislušenstva a služieb 7. októbra 2004.

Text Miroslav GYŮRÖSI
Foto Gripen International, autor

CIAF 2004

Vzlieta izraelský C-130H

Vzdušné sily Armády Českej republiky sa prezentovali už tradične viac-menej len statickými ukážkami. Letové ukážky otvoril prelet dvojice síce prestarnutých, ale stále krásnych MiG-21MF z Čáslavi, za ktorými nasledovala dvojica nových ľahkých bitevníkov L 159A ALCA. Do letového programu sa potom zapojil ešte displej vrtuľníkov Mi-24V a W-3A Sokol. Doplnili ich ukážky policajnej činnosti s vrtuľníkom Bell 412.

Statická ukážka letovej techniky ponúkala jediný skutočný „bonbónik“ v podobe dvojice stíhačiek F-16A/B izraelského Chel Ha'Avir doplnených dopravným C-130H. Tento stroj sa na oba dni transformoval na kinosálu, kde sa predvádzali zábery z bojovej a inej činnosti izraelského letectva. Súčasne sa prezentoval aj rôzny záchranný výstroj a typy výzbroje. Stíhačka F-16A niesla na prednej ľavej strane trupu označenie účasti na nálete na jadrový reaktor v irackom Osiraku v roku 1981, ako aj označenie zostrelu sýrskeho MiG-21 nad údolím Bekaa v Libanone. Podobne ako dvojmiestna F-16B aj jej jednomiestny variant sa vyznačoval značnými modifikáciami a úpravami, ako aj nevšednými podvesmi a anténami. Súčasne aj nezvyčajná kamufláž lietadiel budila náležitú pozornosť u ináč značne sprofanovaných a „okukaných“ šesťnástok.

Aj lietadlá Srbsko-čiernohorských vzdušných síl budili značnú pozornosť,

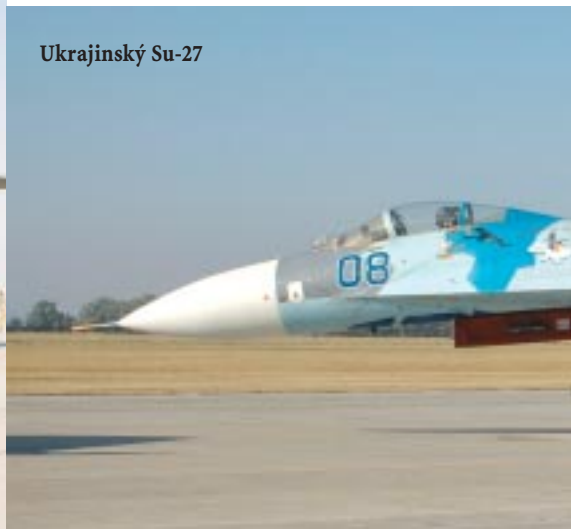
Predvážanie nemeckého záchranného vrtuľníka UH-1D

Prvý septembrový víkend, 4. a 5. septembra, sa po jedenásty raz uskutočnil Czech International Air Fest. V tom istom termíne však magnetom leteckých fanúšikov v Európe bolo Payerne a všetci a všetko, čo v letectve niečo znamenajú, mierili do Švajčiarska. A tak aj keď na český letecký deň už toho veľa nezostalo, na letisku Tuřany v Brne sa predsa len objavilo niekoľko perličiek leteckej techniky.

C-130H amerických vzdušných síl z leteckej základne Ramstein AFB

Ukrajinský Su-27

Premiérové predvedenie dvojmiestneho viacúčelového nadzvukového cvičného a bojového lietadla JAS 39B

hoci sa v Kecskeméte a Brne predstavili už minulý rok a tento rok ich predviedli aj na SIAD 2004 v Bratislave. Na letiskovej ploche ich zastupovalo dvojmiestne JN-22 Orao a G-4 Super Galeb. Oba stroje, z toho Orao v jednomiestnej verzii J-22, sa predviedli aj v letovej ukážke. Tu možno konštatovať, že srbsko-čiernohorskí piloti sa stále zlepšujú a pribúdajú im letové hodiny. Za bývalú Juhosláviu sa vo vzduchu ukázal aj civilný G-2 Galeb.

Ďalším zaujímavým bodom programu bol let ukrajinského Su-27. Skutočne vynikajúci výkon podal jeho pilot Fedir Tiščuk, ktorý zaslúžene získal „Cenu hejtmana Jihomoravského kraja“ za úplne najlepšiu letovú ukážku. Ďalší Su-27 bol umiestnený staticky na letiskovej ploche spolu so sprievodným Il-76. Oba stroje si bolo možné za úplaty prezrieť aj zvnútra. Ukrajinské zastúpenie dopĺňala letová ukážka dopravného lietadla An-74 so skráteným štartom a pristátím.

Slovensko zastupoval cvičný a bojový nadzvukový MiG-29UB

Ostatné vystavené a vo vzduchu predvádzané lietadlá a vrtuľníky nepredstavovali žiadnu novinku. To, samozrejme, nezmenšilo bravúrnosť a majstrovstvo predvádzacích pilotov. Napríklad Tornado F3 britských RAF predviedol vynika-

júcim spôsobom pilot Tim Freeman. Podobne možno veľmi vysoko oceniť vystúpenie nemeckého pilota Luftwaffe na údernom stroji Tornado, či švédskeho pilota JAS 39 Gripen. Žiaľ, letecké akrobatické skupiny reprezentovali len poľské Orlíky a slovenskí Očovskí bačovci. „Cenu primátora mesta Brna“ za najlepšiu skupinovú letovú ukážku získala práve poľská skupina. Ich precízne lietanie a bravúrnosť skutočne dosahujú špičkovú kvalitu, ale v Brne očividne chýbali trháky v podobe niektorej skupiny na prúdových strojoch.

Slovensko sa prezentovalo len na letiskovej ploche, staticky. Zo Sliačskej leteckej základne priletel dvojmiestny MiG-29UB a z Malaciek L-410UVP-S.

RNDr. Michal STOLÁR
a Ing. Miroslav MARIAŠ
Foto autori a Andrej JERGUŠ

Lockheed Martin F-16B

v izraelských farbách

Svetoznáme „Lavočky“

Keď sme pred časom (Obrana č. 13/2004) predstavovali lietadlá de Havilland DH.98 „Mosquito“, uviedli sme, že tieto vynikajúce stroje aj vlastní piloti a mechanici často označovali za „preglejkové“ bombardéry, narážajúc na ich drevenú konštrukciu.

Treba povedať, že v dôsledku limitovaných zdrojov surovín a vysokých strát bojových lietadiel neboli takéto napohľad zastarané konštrukcie za 2. svetovej vojny vôbec ojedinelé a stretávame sa s nimi prakticky vo všetkých leteckých bojujúcich krajin. Medzi najznámejšie a zároveň najlepšie „drevené“ stíhačky tejto doby patrili sovietske „Lavočky“.

„Lakovaná rakva“

Na začiatku legendy bol prototyp stíhačky I-22, ktorý po prvý raz vzlietol v marci 1939. Pochádzal z konštrukčnej dielne S. A. Lavočkina, ktorému pomáhali V. P. Gorbunov a M. I. Gudkov. Inicialky ich priezviska sa uplatnili v názve prvého sériového stroja LaGG-1, ktorý mal rozpätie 9,8 m, dĺžku 8,9 m a maximálnu vzletovú hmotnosť 3 100 kg.

Jeho trup i krídla boli až na chvostové krídla a klapky celé z dreva, ktoré prekryval poťah z impregnovaného plátna, zosilnený náterom fenolformaldehydového gleja. Bolo to východisko z núdze, ale i tak vznikla vcelku vydarená a najmä potrebná stíhačka, ktorej 12-vaľcový, vodou chladený radový motor Klimov M-105P (1 050 k) dával rýchlosť 600 km.h⁻¹, dosah 9 600 m a dolet 650 km. Tieto výkony však zďaleka neboli ideálne, podobne ako výzbroj pozostávajúca najčastejšie z jedného 23, resp. 20 mm kanóna strieľajúceho dutým hriadeľom vrtule a dvoch 12,7 mm guľometov na bokoch hornej časti motora. Strojom LaGG-1 vyrobili niekoľko stoviek, ale napriek slušnej obratnosti i dobrej odolnosti bolo jasné, že potrebujú zdokonalenie.

V predvečer vojny začali vyrábať verziu LaGG-3 s novým motorom M-105PF-1 (1 240 k), zlepšenou vrtuľou a účinnejším riadením, ktorá popri pôvodnej výzbroji mohla pod krídlami niesť šesť 82 mm rakiet alebo dve 100 kg bomby, resp. dve 100 l prídavné nádr-

Stroje La-5FN zo stíhacej letky
1. čs. samostatného stíhacieho pluku
v ZSSR pri cvičnom lete

Foto archív

že. Ani tento typ, z ktorého do júna 1942 vyrobili vyše 6 500 kusov, však proti stále sa zlepšujúcim strojom súpera príliš neuspel. Jednotky vyzbrojené stíhačkami LaGG-1 a LaGG-3 mali také vysoké straty, až sa začalo hovoriť, že LaGG značí „lakirovaný garantovaný grob“, teda zarúčená lakovaná rakva... Ďalšia modernizácia bola nevyhnutnosťou.

Noví „drevení“ bojovníci

Lavočkin začal na novom stroji pracovať v októbri 1941. Pochopil, že LaGG-3 okrem účinnejšej výzbroje a lepšieho trupu potrebuje najmä silnejší pohon. Tým sa stal 14-vaľcový vzduchom chladený dvohviezdicový motor Švecov M-82A, resp. M-82F (1 330 k), ktorý mal síce väčší čelný odpor, ale umožnil stroju La-5 s rozpätím 9,8 m, dĺžkou 8,46 m a vzletovou hmotnosťou 3 360 kg dosiahnuť max. rýchlosť 626 km.h⁻¹, dosah 10 000 m a dolet 640 km. Verzia

La-5FN s nepatrne dlhším trupom a motorom M-82FN (1 700 k) dokázala letieť rýchlosťou až 650 km.h⁻¹, čím o 30 km prevýšila aj Messerschmitt Bf 109 G-6.

Stále o čosi horšie boli na tom „Lavočky“ s výzbrojou. Popri ľahkých bombách do celkovej hmotnosti 150 kg pod krídlami obe – La-5 i La-5FN – niesli v hornej časti krytu motora dva 20 mm kanóny strieľajúce cez okruh vrtule, zatiaľ čo Messerschmittov „Gustav“ disponoval jedným 30 mm kanónom a dvoma 13 mm guľometmi. Nemecká stíhačka mala i väčší dosah (11 500 m), čo však príliš dôležité nebolo, pretože väčšina leteckých súbojov sa odohrávala v stredných a menších výškach, kde sa jej „Lavočky“ prinajmenšom vyrovnali.

V roku 1944 Sovietsi do výzbroje zaviedli ďalšiu Lavočkinovu stíhačku s označením La-7, ktorá mala rovnaké rozmery a len o niečo väčšiu vzletovú hmotnosť ako La-5, resp. La-5FN, ale s motorom M-82FN vďaka lepšej aerodynamike dosahovala max. rýchlosť až 680 km.h⁻¹, dosah 10 500 m a dolet okolo 630 km. Jej neskoršie verzie dostali aj účinnejšiu výzbroj v podobe troch 20 mm kanónov, z ktorých dva boli na ľavej a jeden na pravej strane trupu. Okrem toho mohla pod krídlami niesť šesť 82 mm rakiet alebo dve 100 kg bomby.

Zaslúžená sláva

„Lavočiek“ s hviezdicovým motorom vyrobili celkovo asi 12 000 kusov a história ich pokryla nesmrteľnou vojnovou slávou. Vyznamenali sa najskôr nad Stalingradom, potom pri Kursku a nechýbali ani v bitke o Berlín. V kabíne „Lavočiek“ dosiahol svojich rekordných 62 vzdušných víťazstiev i najúspešnejší spojenecký stíhač 2. svetovej vojny Ivan M. Kožedub. Neslobodno tiež zabudnúť, že na strojom La-5FN prilietali na jeseň 1944 na Slovensko i letci 1. čs. samostatného stíhacieho pluku v ZSSR a v nerovnom boji významne podporili SNP.

PhDr. Ján DOLINAY

Stíhačky La-7 poháňal tiež hviezdicový motor, ale oproti La-5 mali vydarenejšiu aerodynamiku, čo zlepšilo ich letové vlastnosti. Na tomto La-7 (ešte s dvoma 20 mm kanónmi) lietal major Orechov z 32. gardového stíhacieho pluku v roku 1944 v Litve.

Móric (Michal Matúš František August Aladár) Beňovský prežil síce krátky, no búrlivý život, takže patrí k postavám dobre známym nielen na Slovensku, ale aj v cudzine. Veď za svojho ho pokladáme nielen my, Slováci, ale aj Poliaci a Maďari, ba v tej či onej miere dokonca aj Francúzi a Malgaši.

Legendárny dobrodruh

Móric Beňovský sa narodil 20. septembra 1746 vo Vrbovom. Tam totiž rodina získala majetok s kaštieľom, sobášmi však rozšírila svoje príbuzenstvo a majetky aj na Spiši a v Turci. Po detstve strávenom v rodisku Móric študoval na piaristickom gymnáziu vo Svätom Jure, kde ho roku 1761 v školskej matrike zapísali ako žiaka slovenskej národnosti. Dakedy pred rokom 1764 – zaiste podľa vzoru svojho otca, plukovníka Samuela Beňovského – vstúpil aj mladý barón do cisárskej armády, z ktorej však v decembri 1764 dezertoval, aby sa vyhol hroziacim trestom z viacerých súdnych sporov.

Búrlivé roky

Na území spišských miest zálohovaných Poľsku i na poľskom území Beňovský potom verboval vojsko pre poľských barských konfederátov, ako aj armádu ich protivníka, kráľa Augusta Poniatowskeho. V Radziwillovom jazdeckom pluku zastával hodnosť rytmajstra, čiže kapitána. V júli 1768 ho zlapali a uväznili na Ľubovnianskom hrade, odkiaľ sa mu však podarilo utiecť. V októbri 1768 bol už v poľskom Lubline, kde bojoval na strane poľských konfederátov proti ruskej armáde. V boji ho však Rusi zranili, zajali a uväznili v Kazani. Z väzenia ušiel do Petrohradu, kde ho však ruské úrady znovu chytili. Roku 1770 ho odsúdili do vyhnanstva na Kamčatke. V tábo-re v Bolšorecku zorganizoval vzburu a útek, obsadil erárnu loď Svätý Peter, na ktorej sa odplavilo 63 mužov a sedem žien na Kurilské ostrovy, potom do Japonska a na Taiwan. V Macau, vtedajšej portugalskej kolónii na čínskom pobreží, Beňovský predal loď aj s nákladom a nadviazal styky s francúzskymi úradmi. Ich prostredníctvom sa ponúkol do služby francúzskemu ministrovi kolónií a námorníctva.

Pri prijatí do služieb francúzskej vlády mladému grófovi pomohla intervencia a podpora jeho strýka grófa Pavla Beňovského, ktorý sa narodil vo Francúzsku a ako podplukovník slúžil vo francúzskom Berčéniho husárskom pluku, neskôr sa stal veliteľom mesta a pevnosti Bar-le-Duc. Francúzska vláda sa rozhodla vyslať Mórica Beňovského na vojensko-obchodnú misiu na Madagaskar.

V decembri 1772 sa na základe rozhodnutia kráľa Ľudovíta XV. sfor-

moval vojenský dobrovoľnícky zbor, ktorému v hodnosti plukovníka velil Beňovský. Jeho základ tvorilo 67 mužov, prevažne Rusov a Poliakov, ktorí s ním kedysi ušli z Kamčatky. Po skončení náboru mal zbor 21 dôstojníkov a 237 vojakov. Vo februári 1774 sa zbor vylodil na Madagaskare. Beňovský bol podriadený francúzskym guvernérom na ostrovoch Réunion a Maurícius, s ktorými sa však často dostával do konfliktov. Beňovského situáciu sťažovalo aj tropické prostredie a podnebie, ktoré si vyžiadalo viacero obetí z radov jeho dobrovoľníkov, do konca roku 1778 podľahlo 63 členov jeho zboru.

Portrét Mórica Beňovského

CISÁRSKY PLUKOVNÍK

Po vypuknutí vojny o bavorské dedičstvo roku 1778 Móric Beňovský, ktorému medzičasom Mária Terézia udelila grófsky titul, vstúpil do habsburskej armády. V hodnosti plukovníka sa stal veliteľom husárskeho (neskôr 11.) pluku, ktorého mužstvo pochádzalo najmä zo Sedmohradska. Pluk na čele s Beňovským odvelil do severných Čiech, kde koncom roka 1778 operoval najmä v okolí Frýdlandu a Liberca. Začiatkom nasledujúceho roka Beňovského husári podnikli nečakaný útok do Sliezska a 18. januára 1779 dobyli mestečko Habelschwerdt (dnes Bystřica Kłodzka), kde zajali pruského generála princa Adolfa Hessenského, sedem dôstojníkov a 714 vojakov mužstva. Inak sa však vojna o bavorské dedičstvo obmedzovala na manévrovanie nepriateľských armádnych zoskupení bez veľkých bitiek či vážnejších zrážok vojsk. Vzhľadom na obmedzený a špecifický charakter, ako aj ročné obdobie, v ktorom sa odohrávala väčšina udalostí, si vojna vyslúžila pomenovanie „zemiaková vojna“ alebo „slivkový hurháj“. Napriek početnému nasadeniu cisárskych vojsk priniesla však iba chudobné výsledky, lebo podľa mierovej dohody uzavretej 13. mája 1779 habsburskej monarchii pripadla iba tzv. Innská štvrť a mestecká Braunau a Schärding.

Grófsky erb, ktorý Beňovskému udelila Mária Terézia

Kráľ malgašských náčelníkov

Beňovský sa spriatelil s náčelníkmi domorodých kmeňov, získal si ich priazeň, takže 1. októbra 1776 ho na slávnostnom zhromaždení zvolili za ampansakabé, čiže kráľa nad všetkými náčelníkmi a kmeňmi. Po takmer štyroch úmorných rokoch na Madagaskare Beňovský ochorel. Požiadal o dovolenku a vrátil sa do Európy. V apríli 1778 mu francúzsky kráľ udelil hodnosť brigadiera s penziou 4 000 livrov ročne.

Krátko po skončení vojny o bavorské dedičstvo sa Beňovský v júni 1779 vydal za šťastím do Ameriky, kde ponúkol svoje služby Kongresu. Posadený myšlienkou kolonizovať africký kontinent sa aj roku 1782 uchádzal o priazeň Georgea Washingtona, budúceho prezidenta USA. V záujme obrany nezávislosti amerických kolónií Beňovský navrhol vytvoriť vojenskú légiiu v sile 3 000 mužov pod vlastným velením. Jeho veľkolepé návrhy a plány nenachádzali však odozvu. Neuspel v Amerike, ale ani na viedenskom dvore, ba ani v Anglicku či vo Francúzsku.

Roku 1785 sa Beňovský vrátil na Madagaskar, kde založil osadu Mauretánia. Obchodoval najmä s americkými spoločnosťami v Baltimore a Marylande, hlavným obchodným artiklom boli černošíkmi otroci. Jeho pôsobenie sa však stalo trňom v oku Francúzov, ktorí vyslali proti nemu trestnú výpravu. Rozhodujúci boj sa odohral 23. mája 1786. Beňovského zastrelili vo chvíli, keď sa chystal vystreliť z kanóna.

Beňovského osud sa stal vďačným námetom mnohých románov a filmov. Ich zásluhou, ale aj vďaka jeho denníku, v ktorom zveľičoval a prikrášľoval svoje zážitky a ktorý preložili do siedmich jazykov, je pohnutý a dobrodružne skreslený život „slovenského kráľa Madagaskaru“ pomerne dobre známy aj širokej verejnosti.

PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Vojenský historický ústav

Dukla: zamyslenie aj výzva

„Útočili sme na mestečko Nowosielce. Naši vojaci, väčšinou slovenskej národnosti, boli pôvodne pripravovaní na výsadkovú operáciu, no do boja išli ako pešia jednotka bez predchádzajúcej prípravy a delostreleckej podpory zo strany sovietskych jednotiek. Napriek tomu nesklamali. Úspešne sme dobýjali jednu pozíciu za druhou. Odrazu sme zostali bez streliva. Boli sme tam proti Nemcom s holými rukami. Čakali sme na muníciu, ale tá neprichádzala. Nakoniec sme museli ustúpiť, aby sme o pár dní znova získali za cenu mnohých životov tie isté pozície,“ spomína na boje v kraji pod Duklou aj po 60 rokoch so smútkom v hlase generálporučik vo výslužbe Tomáš Sedláček.

K 2. čs. paradesantnej brigáde prišiel so skupinou západných dôstojníkov z Veľkej Británie krátko pred bojom Karpatsko-duklianskej operácie. Mali doplniť a nahradiť padlých dôstojníkov. Vtedy nadporučik Sedláček pôsobil ako náčelník štábu delostrelectva II. paradesantnej brigády. Pri odhalení obnoveného pamätníka padlým príslušníkom parbrigády v Nowosielskach sa 5. októbra 2004 objal so svojim bývalým bojovým druhom generálmajorom vo výslužbe Karolom Schwarzm a obaja sa neubránili slzám dojatia.

Aleja smrti

„Pamätník stojí v parku školy, ktorý sme nazvali alejou smrti. Tu prebiehali v septembri 1944 prudké boje a zahynulo v nich mnoho príslušníkov nášho prvého prapora. Ďalší zomreli v ošetrovni, odkiaľ sa ozýval krik našich ranených kamarátov. Tento krik ma sprevádzal až do konca vojny a potom ešte dlhé roky po nej,“ poznamenal Karol Schwarz, ktorý bol vtedy veli-

Slovenská veľvyslankyňa v Poľsku Magda Vašáryová, námestníčka českého ministra obrany Jaroslava Příbylová a obaja náčelníci generálnych štábov generál Milan Cerovský a generálporučik Pavel Štefka sa pri autentických spomienkach na boje spred 60 rokov neubránili dojatiu. S generálmi sa objal aj námestník poľského ministra obrany Maciej Gorski. „Poľsko zostane navždy vďačné slovenským a českým vojakom prvého československého armádneho zboru, že pomohli oslobodiť túto časť Poľska aj za cenu ťažkých strát. Som rád, že všetky tri naše národy bojujú aj dnes spoločne proti hrozbe medzinárodného terorizmu. Takto najlepšie napĺňajú odkaz hrdinov spod Dukly,“ povedal námestník poľského ministra obrany a pri stretnutí s generálom Cerovským zvlášť vyzdvihol spoluprácu poľských a slovenských vojakov v Iraku.

S generálporučikom vo výslužbe Jozefom Brunovským a ďalšími vojnovými veteránmi sa stretla aj mladá poduklianskeho kraja

Bývalí bojovní družovia z II. paradesantnej brigády generálmajor vo výslužbe Karol Schwarz a generálporučik vo výslužbe Tomáš Sedláček

teľom roty. Spoločne s generálom Sedláčkom dodnes nevie pochopiť, prečo ich ako paradesantnú jednotku hneď nevyslali na pomoc Slovenskému národnému povstaniu. „Boli by sme určite výraznou posilou pre povstalecké jednotky a všetko mohlo byť snáď trochu inak...“ s určitou horkosťou v hlase sa dnes vracajú do minulosti obaja generáli.

V jednotlivých brigádach zboru bojovalo v Karpatsko-duklianskej operácii aj niekoľko tisíc Volynských Čechov. Na Volyni, ktorá bola vtedy súčasťou rakúsko-uhorského mocnárstva, sa sťahovali najmä od konca 19. storočia. Po prechode frontu sa mnohí prihlásili do zboru. Nechýbali medzi nimi ani ženy. Osemdesiatvaročná kapitánka vo výslužbe Marie Pánková bola vtedy spo-

járkou prvej brigády. „Boje boli poznamenané mnohými tragédiami. Každá z nás v nich stratila niekoho z rodiny. Aj napriek tomu mi dodnes utkveli v pamäti dva krásne zážitky, pre ktoré sa to všetko nakoniec dalo vydržať. Najskôr sa mi ako prvej z celej brigády podarilo 29. augusta zachytiť vysielanie povstaleckého rozhlasu o začiatku Slovenského národného povstania. Ihneď

Prezident Ivan Gašparovič, český minister obrany Karel Kušnřl a predseda parlamentného výboru pre obranu a bezpečnosť Róbert Kaliňák si v sprievode riaditeľa Vojenského historického ústavu Jozefa Bystrického prezreli areál pamätníka na Dukle

Minister obrany SR Juraj Liška si spolu s delegáciou, v ktorej nechýbal ani náčelník GŠ OS SR generál Milan Cerovský, uctil na Dukle pamiatku padlých československých vojakov

Padlým československým a sovietskym vojakom na cintoríne v poľskom mestečku Dukla vzdali úctu slovenskí, českí a poľskí vojaci

rotná Pánková pri pamätníku československým, sovietskym a poľským vojakom v poľskom mestečku Dukla.

Jabĺko s črepinami

Do bojov nezriedka odchádzali celé rodiny Volynských Čechov. Tak ako v prípade Tůmrov. „V zbere sme boli piati. Otec slůžil v protitančkovom delostrelectve. Starší brat neskôr padol v bojoch o Ostravu ako veliteľ tankovej čaty, ďalší dvaja bratia boli u ženistov a v pechote. Ja som bol vodič tanku v tankovej brigáde,“ spomína 77-ročný plukovník vo výslužbe Jaroslav Tůma.

Na pietnom akte kladenia vencov k pamätníku československých vojakov na Dukle 6. októbra sa zúčastnil prezident SR Ivan Gašparovič, minister obrany SR Juraj Liška, jeho rezortný kolega z Českej republiky Karel Kušnřl, námestník ministra obrany Poľskej republiky Maciej Gorski, predseda Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť Róbert Kaliňák, náčelník GŠ OS SR generál Milan Cerovský, zástupcovia diplomatického zboru akreditovaní v SR, aj zástupcovia organizácií odbojárův zo Slovenska, Čiech a Poľska. Vojnový veterán J. Tůma, jeho priatelia v zbrani a s nimi aj čestní hostia, sa potom ešte dlho mlčky prechádzali pomedzi hroby bojovníkov.

J. Tůma sa v spomienkach vrátil o 60 rokov dozadu. „Tu bol vlastne prvý cintorín našich vojakov na československom území. Vojaci ležali na zemi, ďalší sedeli s puškami na kolenách a vyzerali ako živí. Mnohým chýbali kusy tela. Celý terén vókol bol rozrytý od výbuchův mín. Boje prečkaló aj niekoľko stromov. Na nich, akoby zázrakom,

aj zopár jabĺčok. Keď som sa im bližšie prizrel, zistil som, že sú doslova prešité maličkými ihlami z črepín. Dlhé roky som si každé jabĺko podrobne prezeral, či v ňom nenájdem črepiny a jeden čas som ich nemohol ani jesť,“ hovorí Jaroslav Tůma.

Ďalší Volynský Čech, jeho kolega z tankovej brigády, 80-ročný plukovník vo výslužbe Bedřich Opočenský mimovoľne hladil rukou studený

kameň náhrobkov. „Hádám najhoršie bolo, že sme celý čas útočili do kopca, na dobre vybudovanú nemeckú obranu, proti ostrieľaným vojakom. Zažil som nemecký mínometný prepad našej jednotky. Míny padali okolo nás ako krůpy v letnej búrke. Našťastie, dobrá polovica z nich nevybuchla. Aj preto som zostal nažive. Môj strýko také šťastie nemal. Až po vojne sme našli miesto, kde bol v poľskom mestečku Dukla pochovaný v hromadnom hrobe. Pred bojom o Zyndranowu sme dostali do každého tanku malú československú zástavku, aby sme ju mohli ako prví vtýčiť na hranici. My, tankisti, sme však toto šťastie nemali. Keď sme prechádzali hranicu do dovtedy pre nás neznámej krajiny, stála tam už slávobrána. Prešiel ňou aj môj starší brat ako samopalník a mladší vo veliteľskej rote,“ hovorí vtedajší veliteľ tanku.

Tragédia v Machnowke

Hrdinstvo slovenských a českých vojakův oceňil vo svojom príhovore aj minister obrany Juraj Liška. „Historická Dukla nás vedie k zamysleniu sa nad výzvami a povinnosťami dneška. Odkaz bojovníkov druhej svetovej vojny nás vyzýva k odhodlaniu čeliť novodobému fenoménu – hrozbám medzinárodného terorizmu. Tento boj, ako každý boj s nebezpečným nepriateľom, môže byť zdĺhavý a náročný. Nech sú hrdinovia Dukly vzorom svojou statočnosťou a odvahou pre nás všetkých,“ zdôraznil minister obrany a pri stretnutí s odbojarmi pripomenul aj prvé slovenské obeť boja s medzinárodným terorizmom.

Prezident Ivan Gašparovič sa v rozhovore s predsedom Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov plukovníkom vo výslužbe Kolomanom Vidom a s niekoľkými pamätníkmi bojův na Dukle dotkol aj niektorých tragických stránok týchto udalostí. Keď napríklad tretia brigáda zboru napochodovala pri poľskej dedine Machnowka v trojstupoch do údolia, kde mali byť jednotky Červenej armády, ktoré mala vystriedať, nikto tam nebol. Naopak, československí vojaci sa ocitli v ohni delostreleckej, mínometnej a guľometnej paľby. Vtedajší náčelník štábu práporu generálmajor vo výslužbe Oldřich Kvapil spomína, že v priebehu pár sekúnd prišiel o 72 mužův. Nedávno zmobilizovaných a nedostatočne vycvičených Volynských Čechův, ktorí sa dali na panický útek, musel potom zastavovať nielen krikom, ale aj streľbou...

Aj takáto je pravda o bojoch Karpatsko-dukľanskej operácie. Generál Sedláček však pri jej hodnotení pripomína, že také krvavé boje ako boli na Dukle dali poriadne zabráť aj ostrieľaným frontovým vojakom, nielo narýchlo zverbovaným bývalým sedliakom. Všetkým patrí úcta a vďaka. Zdôraznil to v ekumenickej bohoslužbe aj ordinár OS a OZ SR mons. František Rábek. Podľa posledných zistení historikov si mesiac bojův operácie vyžiadalo viac ako 70-tisíc mŕtvych. Padlo asi 60-tisíc sovietskych vojakův, 2389 Čechův a Slovákov, nemecké straty sa odhadujú na 11-tisíc mužův...

Jozef ŽIAK

Foto Peter DOVINA

som túto zvesť rozšířila po jednotkách. Všetci sme sa navzájom objímali a najmä my, Volynskí Česi, sme od tohto okamihu cítili k Slovákom veľké sympatie. Druhým nezabudnuteľným zážitkom bolo, keď som stála na československej hranici. Po prvý raz som sa ocitla v krajine, za slobodu ktorej už mnohí Volynskí Česi položili svoje životy bez toho, žeby ju poznali,“ spomína dnes vtedajšia

Rodák z Kálnice neďaleko Nového Mesta nad Váhom Ján Dovina narukoval v prvý októbrový deň roku 1943 do martinských kasární pluku útočnej vozby. V apríli nasledujúceho roku ho premiestnili do Liptovského Mikuláša k pešiemu pluku. O pár týždňov sa s celým útvarom dostal na východ republiky, ako súčasť dvoch najbojaschopnejších divízií vtedajšej slovenskej armády. Tam sa začala jeho anabáza, ktorá ho postupne priviedla do radov prvého československého armádneho zboru.

Iskra

z viedenskej stanice

Bola vlastne logickým vyústením nepríjemných zážitkov, ktoré mladík Ján Dovina zažil ešte v roku 1941, keď bol na poľnohospodárskych prácach v Rakúsku. „Pracovali sme na niekoľkých majeroch v Burgenlande. Videl som, ako zle sa tam zachádzalo s francúzskymi vojnovými zajatcami. Často ich bez príčiny bili, požadovali od nich vysoké pracovné výkony, no nedávali im poriadnu stravu. No ten najhorší zážitok ma ešte len čakal,“ nahlas spomína a po chvíli zamyslenia pokračuje.

Za hrst' cigariet

„Vracali sme sa vlakom domov. Vo Viedni sme stáli na stanici a fajčili, keď na vedľajšiu koľaj priviezli transport ruských zajatcov. Boli v zúboženom stave. Z dobytčikov nám posunkami ukazovali, aby sme im dali jedlo a nejaké cigarety. Spolu s kamarátom sme im hodili niekoľko hrstí cigariet. Iba časť z nich sa dostala k nim. Ostatné zostali ležať medzi koľajnicami. Nemeckí vojaci, ktorí transport strážili vbehli do vagóna a Rusa, ktorý na nás kýval, prebodli. Potom sa obrátili na nás. Ktovie, akoby to nakoniec dopadlo, keby im jeden chlap z Trenčianskych Bohuslavíc nevysvetlil celú situáciu ako našu mladícku nerozvážnosť. Vyviazli sme síce so zdravou kožou, ale so zážitkom na celý život,“ spomína 82-ročný Ján Dovina na moment, ktorý bol neskôr tou iskrou, čo rozhodol o jeho zapojení sa do protifašistického boja.

Mladý delostrelec bol koncom augusta 1944 so svojou jednotkou neďaleko poľskej hranice, pár kilometrov od Lupkovského priesmyku. Hneď v ten deň, ako sa k nim dostali prvé zvesti o vypuknutí Slovenského národného povstania, začali Nemci útvary divízie odzbrojovať. Vojak Dovina a jeho kamaráti z jednotky nečakali. Protitankové kanóny zneschopnili a prešli k partizánskej skupine Sergej, ktorej členom predtým umožnili preniknúť z Poľska na slovenské územie. Mali v pláne prebiť sa cez Lupkovský alebo Duklianský priesmyk k sovi-

Bývalí bojovní druhovia (zľava) kapitán v. v. Ján Ižo, príslušník II. paradesantnej brigády, pplk v. v. Ján Dovina a pplk. v. v. Jozef Parenička, ktorý pôsobil v partizánskej skupine Žingor

ským a československým vojakom, ktorí postupovali na pomoc Povstaniu. Oba priesmyky však vtedy už chránili početné nemecké jednotky, a tak sa plán nepodaril.

Dlhá cesta cez priesmyky

„Denne sme prešli 20 – 30 kilometrov v horskom teréne. Kľučkovali sme medzi nemeckými jednotkami. Niekoľkokrát sme museli zviest boj s nemeckými hliadkami, až sa nám nakoniec prvého októbra podarilo dostať sa cez frontovú líniu. Aj to len vďaka tomu, že sme v oblasti niekoľko mesiacov predtým pôsobili a poznali ju,“ hovorí podplukovník vo výslužbe Ján Dovina.

Stal sa príslušníkom 4. práporu tretej brigády zboru. Ako slobodník a veliteľ družstva 45-milimetrových protitankových kanónov prešiel cez Duklianský priesmyk a zapojil sa s jednotkou do ťažkých bojov pri Stropkove, neskôr na rieke Ondave. Dodnes však nemôže zabudnúť na priesmyk a jeho okolie. „Stále mám pred očami krajinu rozrytú od výbuchov bômb, zničenú nemeckú, sovietskú i našu vojenskú techniku na okrajoch ciest, ktorými sme prechádzali. Všade vokol boli ešte nastrožené míny. Ženisti stihli odmiňovať len úzky pruh hlavnej cesty. Kto omylom zabľúdl vedľa, skončil zle. Aj náš prápor tam takto prišiel o niekoľko mužov. Ale najhoršie bolo, keď sme videli, ako míny kaličia deti,“ povedal a odrazu mal akýsi zvláštny odlesk v očiach. Akoby sa mu pred nimi vybavovali spomienky spred 60 rokov. Veď vtedy, v auguste 1944 sa im zdalo „odomknutie“ priesmykov také jednoduché. Nakoniec to bola otázka týždňov ľútých bojov, v ktorých vyhasli životy tisícok vojakov.

Ján Dovina prešiel so svojím práporom cez Levoču, Vysoké Tatry až k Liptovskému Mikulášu. Tam ich čakali hádam najťažšie boje. Mesto niekoľkokrát prešlo z rúk nemeckých vojakov do sovietskych a československých a naopak. Vtedy, začiatkom marca 1945, na Lip-

Ján Dovina ako príslušník martinského pluku útočnej vozby

tove trápili obe bojujúce strany aj kruté mrazy. Koncom mesiaca zrazu prišiel rozkaz a slobodník Dovina spoločne s ďalšími vojakmi bol stiahnutý z frontu. Cestoval naspäť na východ. Bol pridelený do Košíc do ochrannej jednotky československej vlády Edvarda Beneša.

Po oslobodení strážil v Prahe objekty ministerstva obrany. Neskôr pôsobil vo vojenskej akadémii v Hraniciach na Morave. Slúžil aj v Míloviciach, Boroch u Tachova a v Moste. Pred odchodom do zálohy sa na niekoľko rokov vrátil do jemu dôverne známych martinských kasární, kde v roku 1943 začínal svoju vojenskú kariéru. Zakončil ju na Orave a napokon v Prievidzi. „Vždy som veľmi rád, keď mi syn priniesie domov vašu OBRANU, v ktorej, na rozdiel od niektorých iných časopisov, na Duklu či SNP naozaj nezabúdate,“ dodal pri rozlúčke podplukovník vo výslužbe a vojnový veterán Ján Dovina, ktorého syn pôsobí v našej redakcii ako fotograf.

Jozef ŽIAK

Foto Peter DOVINA a archív

Vážení čitatelia, po skoro polročnej prestávke sa aj na základe vašich ohlasov vraciame k seriálu Vojaci vo verejnom živote. Opäť vám sprostredkujeme príbehy bývalých profesionálnych vojakov, pre ktorých sa aktívny život neskončil tým, že odložili uniformu do skrine. Rozhodli sa zmobilizovať sily na začatie druhej kariéry a využiť pritom svoje celoživotné skúsenosti. Môžu tak byť inšpiráciou či príkladom pre tých, ktorých viac či menej náročný prechod do civilu ešte iba čaká.

„Ak niekto v chemickej vojne prežije, budeme to my – to bolo moje heslo, ktoré držalo morálku jednotky nad vodou i v tom najväčšom ohrození“, spomína profesor Ing. Ján Kurucz, PhD. na vojnu v Perzskom zálive. Bolo to v roku 1991 a on ako jediný veliteľ česko-slovenského protichemickeho práporu viedol svoj 60-členný oddiel priamo v prvom slede pozemného útoku spojencov proti postaveniam irackého diktátora Saddáma Husajna. Dnes je plukovník Ján Kurucz, ktorý odišiel do záchodu iba vlni, prorektorom pre vedu a rozvoj Katolíckej univerzity v Ružomberku.

O vojne v Perzskom zálive by Ján Kurucz vedel rozprávať naozaj zaujímavo. Dnes sa však sústreďí predovšetkým na svoju novú funkciu a príbehy z vojenskej kapsy si necháva možno pre svojho osemročného vnuka. Povedzme však za neho aspoň to, ako sa stal veliteľom až v Saudskej Arábii sformovaného 4. oddielu, ktorý nastúpil do útoku v púšťnych a pre našich vojakov absolútne neprebádaných podmienkach. Na rozdiel od akýchkoľvek hierarchických pravidiel nebol do funkcie delegovaný nadriadenými – vojaci si ho zvolili spomedzi seba. Boli to pritom muži, ktorým sa ani v extrémne nebezpečných podmienkach vojny neroztriasli kolenná, veď šesť desiatok statočných sa spomedzi 198 našich vojakov prihlásilo do útoku dobrovoľne. Ich guráž bola o to výraznejšia, že česko-slovenskí vojaci sa mali pôvodne zúčastniť iba na humanitárnych akciách hlboko v tyle frontu. V hre však bola vojenská česť a reputácia republiky. Potrebovali však mať na svojom čele chlapa, ktorému by verili, že „s ním to prežijú“. Voľba padla jednoznačne na Kurucza.

Chemik a pedagóg

Chémia je oblasť, v ktorej je profesor Kurucz jednoznačne doma. Po pôsobení pri útvaroch v rokoch 1988 – 1990 absolvoval chemický postgraduál na vojenskej akadémii v Brne. Hneď nato začal prednášať ochranu vojsk a teritória na Katedre chemického vojska

Prorektor

vo vojenskej vysokej škole vo Vyškove. Účasť vo vojne v Perzskom zálive využil okrem iného aj na to, aby v roku 1995 podal už v podmienkach Armády SR návrh na zrušenie dovtedajšieho modelu protichemickej ochrany vojsk a zavedenie nového systému. Ten bol prijatý. Svoje skúsenosti zhrnul v roku 2000 už ako dekan fakulty pozemného vojska vojenskej akadémie v Liptovskom Mikuláši aj vo vysokoškolských skriptách s názvom Vojna v Perzskom zálive. Okrem iného v nich zdôrazňuje, že budúci velitelia sa musia vyberať a vychovávať nielen k tomu, aby zvládli učivo a výcvik, ale aby za všetkých okolností dokázali viesť ľudí a sami vedeli odolávať účinkom extrémnych a existenčných záťažových situácií. Skrátka – aby mali potenciál nielen riadiť zo svojich kancelárií alebo veliť na cvičiskách, ale aby ako velitelia jednoznačne disponovali potenciálom obstať v bojových situáciách. Mimochodom, práve o to sa chce usilovať aj Národná akadémia obrany maršala A. Hadika pri výchove svojich kadetov a profesor Kurucz len dúfa, že sa jej podarí v našich podmienkach „prelomiť ľady“ a angažovať do prípravného procesu kadetov viac odborníkov z praxe.

Kto poznal profesora Kurucza v ozbrojených silách, veľmi dobre vie, že ak bol presvedčený o svojej pravde, dokázal si svoj názor obhajovať s mimoriadnym zaujatím a nikdy pritom nestál v predklone. Tým viac zrejme všetkých zaujímalo, ako obstojí v podmienkach civilného školstva.

Skoro v nebi

„Na Katolícku univerzitu som nastúpil po úspešnom konkurznom konaní 1. októbra 2003 ako profesor chémie na pedagogickej fakulte. Pred komisiou som prezentoval predovšetkým moje zámery vybudovať na fakulte odbor chémie, ktorý tu mal vzniknúť a ktorý som mal akreditovať a ako profesor garantovať,“ spomína J. Kurucz. Dodá pritom, že budovanie, na ktoré mal necelý rok, sa začalo na zelenej lúke. Bez laboratórií a bez chemikálií. Učiť však chémiu len spoza katedry bez možnosti praktických nácvikov – to bolo to posledné, na čom by

sa chcel podieľať. Samozrejme, mohol prosieť o vyšší prísun financií z univerzitného rozpočtu alebo čakať, či sa dajaké peniaze časom „nenájdu“ niekde inde. A ak nie – po roku sa klasicky vyhovoriť na objektívne problémy. To však nie je jeho štýl. Vysvetľuje: „Ohlásil som sa na vedení SCP Ružomberok s tým, že chcem založiť štúdium chémie v regióne. Vysvetľoval som im, že v konečnom dôsledku to bude prínosom aj pre ich podnik. Po niekoľkých rokovaníach sa so zámerom stotožnili – a podarilo sa mi získať od nich laboratóriá.“ Podobným spôsobom, hoci až z Bratislavy, získal len za cenu odvozu väčšinu potrebných chemikálií. Keď potom na univerzitu pricestovali členovia akreditačnej komisie, aby rozhodli, či Kuruczov odbor spĺňa nielen personálne, ale aj materiálne podmienky vysokoškolskej výučby chémie, mohli iba prikývnuť.

Ak si profesor Kurucz v rámci svojej novej profesie niečo naozaj váži, je to práve fakt, ako ústretovo ho medzi seba prijala slovenská komunita expertov a civilných vysokoškolských učiteľov chémie. No a samozrejme aj to, že od septembra 2004 mohol štúdium chémie na svojej katedre naozaj otvoriť. „Viete, celý život som pracoval s mužmi. Keďže to boli vojaci, patrili skôr k tým tvrdším chlapom. No a teraz, keď vojdem do posluchárne, kde sa na mňa usmieva pol stovky študentov a z nich deväť desiatín sú krásne mladé dievčatá – to akoby som sa ocitol skoro v nebi...“ smeje sa profesor Kurucz. Pravda – má ešte jedno „nebo.“ To keď s manželkou a s vnukom zájdu do ich obľúbenej záhrady. Ale na to, aby sa v rámci vojenského dôchodku venoval iba záhrade – na to má ešte príliš veľa energie a životných plánov.

Keď sa tohto leta novým rektorom Katolíckej univerzity v Ružomberku stal doc. PhDr. Boris Banáry, CSc., ktorého inaugurovali do funkcie 29. septembra, ponúkol funkciu prorektora pre vedu a rozvoj univerzity s 5200 študentami mužovi, ktorý na nej pôsobí ani nie rok. Už si však dokázal získať dôveru nielen jeho, ale aj ostatného profesorského zboru a zriaďovateľa, Konferencie biskupov Slovenska.

Pavol VITKO

Ján Kurucz (vpravo) v roku 1991 pri dobytých irackých pozíciách

Dňa 10. novembra 2004 o 9.00 hod sa v rámci Týždňa vedy EÚ uskutočnil na Katedre chémie Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity na Námestí Andreja Hlinku 56/1 v Ružomberku verejná prednáška profesora Jána Kurucza s názvom Fyzikálne, chemické a toxikologické vlastnosti oxidu osmičelého ako potencionálnej terostickej chemickej zbrane. Záujem je potrebné nahlásiť na e-mailovej adrese kurucz@fedu.ku.sk

Terorizmus u nás?

Nemožné? 1. časť

Terorizmus je taký starý ako ľudstvo samo. V závislosti od doby a spoločenských podmienok sa menili jeho ciele, metódy a formy, prostriedky, ktoré používal, ale vo svojej podstate zostáva stále tým, čím bol vždy – aktom zbabelého, brutálneho násillia na nevinných ľuďoch, v mene viac či menej pokrivených ideológií, alebo pri ich absencii – len z čistej nenávisti k čomusi.

V súčasnosti, hlavne po 11. septembri 2001, keď sme boli svedkami najväčšieho teroristického útoku, aký sa vôbec kedy uskutočnil, sa tomuto fenoménu venuje mimoriadna pozornosť. V porovnaní s minulosťou sa zdá, že „nový terorizmus“ nemá taký výrazný politický charakter, nemá jasný politický program, ako mali teroristické organizácie v nedávnej minulosti. Ich teroristické akty nemali za cieľ zabiť príliš veľké množstvo nevinných ľudí – to by ich pripravilo o mnoho prirodzených sympatizantov. K týmto reprezentantom „starej školy“ môžeme zaradiť napríklad Červené brigády v Taliansku, Hnutie za oslobodenie Palestíny alebo IRA. Koniec koncov, máme štáty, ktoré sú dnes vážnymi členmi OSN, ale ich vlády sa dostali k moci ako „teroristi starej školy“.

Vieme sa pripraviť?

Stúpenci nového terorizmu nemajú taký jasný politický program a v skutočnosti nemajú ani žiadny plán na prevzatie moci či inú koncepčnú víziu do budúcnosti. Je to len zmätený protest proti Západu, zvlášť proti Spojeným štátom. Prosperita, sebadôvera a otvorenosť USA

je stálou výzvou pre frustrovaných fanatikov a najpríťažlivejším cieľom ich teroristických kománd, ktorých útoky nemajú vzťah k nijakým dlhodobým cieľom a sú brutálne nemilosrdné, čo sa týka krátkodobých zámerov.

Každému, kto sa len trochu zaujíma o túto problematiku odporúčam štúdiu **Terorizmus – destabilizujúci fenomén súčasnosti a boj proti nemu**, ktorú so svojím kolektívom spracoval vynikajúci odborník v oblasti operačného umenia, predčasne zosnulý plukovník gšt. v zálohe Ing. Milan Kulich so svojím kolektívom. Štúdiu vydal Inštitút obrany a bezpečnosti Ministerstva obrany SR v roku 2002.

Cieľom tohoto článku nebude polemizovať o teóriách, ani prispievať do súboru opatrení, ktoré riešia otázky účasti Ozbrojených síl SR na boji proti terorizmu. Ucelený komplex teoreticko-praktických informácií o otázkach súčasného terorizmu a boja proti nemu je práve obsahom spomenutej štúdie.

Chcem sa venovať praktickejšiemu veciam, aj keď tu je ťažké hovoriť o konkrétnych opatreniach. Teroristický akt bude vždy náhly a neočakávaný. Nedá sa naň pripraviť vopred. Mať vo vysokej pohotovosti sily a prostriedky, schopné konať veľmi krátko „po“ čine, je určite super, ale najdôležitejšia je prevencia.

Zmeniť svoje myslenie

Nie je nič nebezpečnejšie, než si myslieť, že u nás sa to nestane, že u nás to nie je možné, a ak sa aj náhodou niečo stane, tak určite nie mne. Musíme prehodnotiť spôsob svojho myslenia. Uvedomiť si, že svet, ktorého sme súčasťou, nie je ani zďaleka bezpečný. Hlavne od nášho konania a správania závisí, ako zamedzíme alebo aspoň výrazne obmedzíme priestor, v ktorom môže teroristická skupina či jednotlivec operovať. Nechcem preháňať, ale všímavosť, pozorovanie a vyhodnocovanie všetkých odchýlok od „normálneho“ stavu môže nám, ale aj ďalším ľuďom zachrániť život.

Práve „drobnosti“, ktoré ale sú a musia byť súčasťou akéhokoľvek konceptu a súboru opatrení v boji proti terorizmu, sa chcem venovať v nasledujúcich častiach článku. Nerobím si patent na rozum a som si vedomý toho, že neob-

siahnem celú problematiku tejto širokej oblasti. Koniec koncov, nie o všetkých oblastiach boja proti terorizmu sa dá otvorene hovoriť. Chcem sa venovať možno až banálnym záležitostiam, ktorých uvedenie do praxe, ale hlavne ich dlhodobé dodržiavanie nebude stať milióny, no v konečnom dôsledku budú zohrávať dôležitú úlohu.

Analýza stupňa ohrozenia

Počiatočnou úlohou pri ochrane ľudí a zariadení je stanoviť stupeň ohrozenia, ktorému sú vystavení. V podmienkach ozbrojených síl je to zvlášť dôležité. Ozbrojené sily musia byť pripravené pôsobiť ako prostriedok určený na priamu činnosť proti terorizmu, zároveň však celkom určite môžu byť aj objektom záujmu teroristov, čiže teroristické útoky môžu byť vedené priamo proti ozbrojeným silám. Potencionálnymi terčmi teroristických útokov v ozbrojených silách nie sú len vysokí predstavitelia ozbrojených síl, ale aj (a možno iba) vojenské zariadenia, a to predovšetkým sklady zbraní a munície, pohonných hmôt a mazív, ubytovacie priestory a podobne. Cieľom teroristov nebude len získanie zbraní a streliva, ale aj spôsobenie materiálnych škôd, strát na životoch, ba možno aj ekologických katastrof.

Ako fungujú teroristi

Naplánovať teroristický útok nie je jednoduchá záležitosť. Atentát, či útok na vybrané zariadenie si vyžaduje získať veľké množstvo informácií, vyžaduje mnoho času na plánovanie a organizáciu akcie. To môže trvať týždne, mesiace a v ojedinelých prípadoch až roky starostlivej prípravy.

Každá teroristická skupina pri uskutočňovaní akejkolvek akcie (útok, atentát či únos) bude používať niekoľko podskupín – buniek.

- **Pozorovacia a prieskumná bunka** bude určená na zozbieranie celého spektra informácií o objekte a stupni jeho ochrany.
- **Krycia bunka (bunky)** – prikrytie celej akcie, zablokovanie prístupov, zabezpečenie odchodu vykonávateľov akcie.

- **Úderná bunka** – skupina priamo vykonávajúca akciu.
- **Logistická bunka** bude určená na komplexné logistické zabezpečenie akcie, od zabezpečenia zbrani, výbušnín, vozidiel až po zabezpečenie ukrytia po akcii, dodávku potravín, nápojov a stráženie miesta úkrytu.
- **Veliteľská bunka** organizuje a plánuje celú akciu. Ak sú výsledkom akcie i peniaze – napríklad po prepade banky alebo po únose – tieto môžu byť „vyprané“ za pomoci ďalších buniek napojených na podsvetie.

Teroristi musia úplne presne lokalizovať obeť (osobu alebo zariadenie) v priestore a čase a presne naplánovať použitie síl a prostriedkov na prelomenie ochrany a obrany objektu (terča). Celá akcia musí byť naplánovaná tak, aby umožnila útočníkom i uniknúť. Ani únikom z miesta činu ešte akcia nekončí, nasleduje presun a ukrytie. Musí byť pripravených niekoľko variantov činnosti pre prípad, že situácia sa nebude vyvíjať presne podľa plánu. Ak všetky vymenované podmienky nebudú splnené, teroristická skupina nezaútočí na daný (vyhliadnutý) objekt a spravidla si radšej vyhladá ľahší terč.

Bezpečnosť osôb

My všetci, vrátane najvyšších funkcionárov, o ktorých teraz budeme hovoriť, žijeme v trojuholníku. Domov, práca a mimopracovné aktivity (šport, oddych, návšteva kultúrnych podujatí, záhrada a pod.) sú vrcholmi tohto trojuholníka, medzi ktorými sa presúvame. A práve presun medzi týmito bodmi je najnebezpečnejšou časťou, zvlášť ak sa tieto presuny dajú ľahko predvídať či bez väčšej námahy odpozorovať. Nakoniec, ako potvrdili aj skutočné udalosti, vysoký funkcionár je ten posledný, kto zistí, že jeho bezpečnosť je ohrozená.

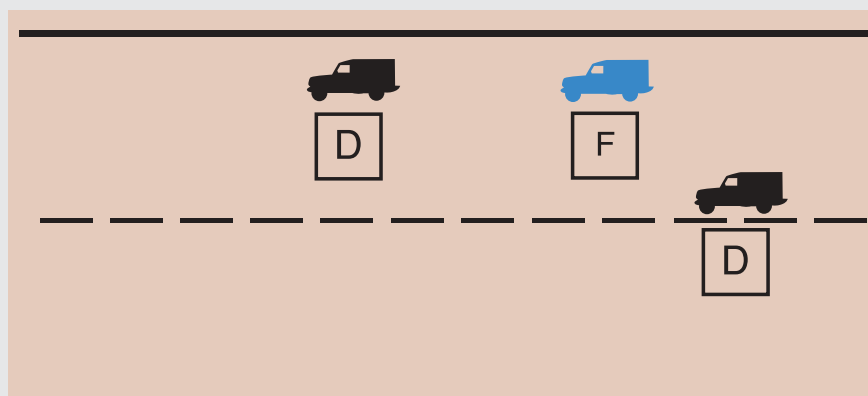
Len veľmi málo vysokých funkcionárov ozbrojených síl má vlastnú fyzickú ochranu. V takom prípade skutočne nezaškodí, ak oni sami budú venovať vlastnej bezpečnosti väčšiu pozornosť. Všimáť si svoje okolie, výskyt akýchkoľvek odchýlok od normálu, pohyb neznámych ľudí v najbližšom okolí, to je len základ, na ktorom musí stáť starostlivosť o vlastné bezpečie. Len ťažko sa dá odsledovať a následne predpovedať odchod funkcionára z práce. Naopak, príchod do práce sa dá vyhodnotiť pomerne ľahko. Práve túto časť by mal každý funkcionár skomplikovať prípadným pozorovateľom tým, že nebude jazdiť denne do práce tou istou trasou a podľa možnosti bude meniť i časy odchodu z domu. I v tomto ale nesmú byť pravidelnosti, ktoré by sa dali po niekoľkých dňoch ľahko zistiť.

Cestovanie

Problémom býva, že spravidla v obytných zónach nie je veľa ciest, takže variantov trás presunu sa dá vytvoriť len niekoľko – ak vôbec. Dobrým riešením sa na prvý pohľad zdá byť použitie opancierovaného vozidla vybaveného nepriestrelnými sklami. Skúsenosti však ukazujú, že ak je prepad dobre zorganizovaný, i nezmyselne drahý opancierovaný automobil, vybavený všetkými vymoženosťami modernej techniky poskytne ochranu maximálne na 30 sekúnd. Prikláňam sa skôr k názoru, že lepšia než pancierovanie je rýchlosť. Je nezmyslom šetriť na vozidle pre vysokého funkcionára. Ten jednoducho musí mať vozidlo pohodlné (trávi v ňom veľa času), ale hlavne s vynikajúcimi jazdnými

kontrolovať svoje vozidlá s dôrazom na možné umiestnenie bômb, náloží či akýchkoľvek nástrah.

V prípadoch, keď sa to bude vyžadovať, vozidlo vysokého funkcionára by malo byť sprevádzané aspoň dvoma ďalšími vozidlami. (Koniec koncov, vozidlo vysokého funkcionára by malo byť sprevádzané vždy aspoň jedným vozidlom, pre prípad poruchy jeho vozidla, účasť na dopravnej nehode, a podobne). Nechcem sa pliesť do remesla ochrankárom ani vojenskej polície, ale v sprievodných vozidlách nemusia sedieť len profesionálni bodyguardi či policajti. Ochranu vysokého funkcionára môžu vykonávať i príslušníci jeho bežného sprievodu. Je dôležité, aby poznali aspoň najdôležitejšie zásady sprevádzania vozidla vysokého funkcionára.

D – vozidlá sprievodu, F – vozidlo vysokého funkcionára

Vozidlo sprevádzajúce funkcionára vzadu sleduje sprevádzané vozidlo tak, že jazdí viac do stredu vozovky. Stopa jeho vnútorných kolies sleduje stopu vonkajších kolies vozidla funkcionára. Takéto postavenie vozidiel núti predbiehajúce vozidlo, aby manéver predbiehania vykonalo väčším oblúkom. Ak by bol útok vedený napríklad z motocykla, zadné vozidlo ho môže ľahko odblokovať z oboch strán. Vzdialenosť od sprevádzaného vozidla musí byť taká, aby vodič sprevádzajúceho vozidla mohol veľmi rýchlo zabrániť vniknutiu cudzieho vozidla medzi ne.

mi vlastnosťami a výkonným motorom. Bezpečnostná palivová nádrž, integrovaný hasiaci systém, bezpečnostné pneumatiky s tzv. núdzovým režimom, turbo overboost, airbagy, ABS a ESP sú pojmy, ktorým ak niekto nerozumie, nech sa do akvizícií vozidiel pre vysokých funkcionárov nestará.

Každý automobil však bude jazdiť len tak dobre, ako to dokáže jeho vodič. Preto musí byť dôležitou súčasťou ochrany každého vysokého funkcionára jeho vodič. To, aby absolvoval napríklad kurz boja zblízka a kurz combat – streľby by nemusel byť až taký veľký problém. A ani kurz defenzívneho riadenia a únikových vodičských metód pre niekoľko vodičov najvyšších vojenských hodnostárov určite nezruinuje rozpočet ministerstva obrany. Vodiči by tiež mali absolvovať aspoň krátke školenie, ako

A ešte niečo k vodičom:

Únikové vodičské techniky zahŕňajú mnoho zručností, ktoré potrebuje napríklad jazdec rallye. Či už ide o schopnosť kontrolovať vozidlo vo vysokých rýchlostiach, rýchlu reakciu či napríklad schopnosť prejazdu zákrut kontrolovaným šmykom. Preto by sa obsadzovaniu miest vodičov vysokých funkcionárov mala venovať zvýšená pozornosť. Musia sa pre nich organizovať kurzy, o ktorých som hovoril predtým, mali by byť dôkladne preverení, ale i patrične motivovaní.

Dokončenie v budúcom čísle

podplukovník Ing. Štefan FAIX
náčelník oddelenia výcviku
odboru pre plánovanie
a riadenie operácií
veliteľstvo pozemných síl OS SR

Striebro na Slovensko

Informácie o NATO a jeho aktivitách sú pomerne ľahko k dispozícii, no mladí ľudia ich nie vždy využívajú a nie vždy vedia, ako z nich čerpať. Preto je dobré, že na Slovensku Spoločnosť pre zahraničnú politiku

(SFPA) už niekoľko rokov organizuje súťaž Aliante, ktorá je zameraná na vojensko-politické aktivity NATO a celkové svetové dianie v oblasti bezpečnosti.

Táto súťaž sa každoročne vyhlasuje na stredných školách v krajinách ako sú ČR, Poľsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko či Slovensko. Aliante je určená pre dvojčlenné tímy. V prvom kole súťaže je ich úlohou odpovedať prostredníctvom internetu na minimálne pätnásť z dvadsiatich otázok testu. Druhé kolo je náročnejšie na vedomosti a je v ňom aj viac otázok. Súťažiaci majú za úlohu, tentoraz písomne, vypracovať tridsaťpäť otázok a poslať ich do SFPA. Medzi témami tohto kola nie sú len geografia či história, ale aj politológia a právo.

Odpovede tohto kola vyhodnocujú národní koordinátori za pomoci renomovaných politológov a vojenských odborníkov. Do finále, ktoré sa koná vždy v inom štáte aliancie, postupuje šesť najúspešnejších tímov z každej krajiny. Nie je však zamerané len na vedomosti, ale aj na fyzickú či psychickú kondíciu, ako aj na schopnosť pra-

Ako aj po minulé roky, aj Aliante 2004 malo najviac účastníkov zo strednej Európy. Jedným z nich bol Vladimír Lackovič, študent piateho ročníka na osemročnom gymnáziu v Nitre. Vladimír sa spolu so svojím spoluhráčom nielenže prepracoval cez prvé dve kolá, ale keďže práca jeho tímu bola hodnotená ako jedna z najlepších,

zúčastnil sa aj na finále v poľskom meste Wrocław. Zapojením sa do súťaže si Vladimír rozšíril obzory, pretože, ako sám povedal, na prepracovanie sa cez prvé kolá musel použiť nielen svoje dovtedajšie znalosti, ale aj odbornú literatúru, tlač a internet. Keďže oficiálnym komunikačným jazykom bola angličtina, súťaž Aliante mu poslúžila aj na zlepšenie slovnej zásoby. Tvrdá práca v súťaži sa mu oplatila: Získal krásne druhé miesto pre svoj tím a štvrté miesto pre seba v hodnotení jednotlivcov. Veľkou odmenou bol poznávací zájazd s návštevou prístavu Portsmouth vo Veľkej Británii a prehliadkou vojnových lodí. Navštívili tiež základne NATO, ako aj sídlo aliancie v Bruseli. Vladimír nielenže vynikajúco reprezentoval Slovensko, zároveň získal množstvo nových zážitkov, priateľov, vedomostí a určite aj odpovedí na otázky o NATO, ktoré hľadal. Mimochodom, nepochybne tiež potešil svojho otca plukovníka Romana Lackoviča, ktorý v súčasnosti pôsobí v našej misii pri OSN v New Yorku.

Účastníci slovenského finále súťaže Aliante, v šiltovke Vladimír Lackovič

covať v tíme v zhoršených podmienkach. Súťažné disciplíny sú náročné, ale zaujímavé. Napríklad paintball, streľba, orientačný beh, atď. Víťazmi súťaže Aliante sa stávajú vždy štyri najúspešnejšie tímy. Tie získavajú ako odmenu špeciálny poznávací zájazd, súčasťou ktorého je návšteva oblastí a miest úzko spojených s tematikou súťaže.

kal krásne druhé miesto pre svoj tím a štvrté miesto pre seba v hodnotení jednotlivcov. Veľkou odmenou bol poznávací zájazd s návštevou prístavu Portsmouth vo Veľkej Británii a prehliadkou vojnových lodí. Navštívili tiež základne NATO, ako aj sídlo aliancie v Bruseli. Vladimír nielenže vynikajúco reprezentoval Slovensko, zároveň získal množstvo nových zážitkov, priateľov, vedomostí a určite aj odpovedí na otázky o NATO, ktoré hľadal. Mimochodom, nepochybne tiež potešil svojho otca plukovníka Romana Lackoviča, ktorý v súčasnosti pôsobí v našej misii pri OSN v New Yorku.

Plná poľná

Rozhlasová relácia **Plná poľná**, i keď už polstoročná, je stále svieža relácia *o vojakoch a nielen pre vojakov*. I tento rok sa na vás každý piatok o 21.05 hod. tešia na najpočúvanejšej stanici Rádio Slovensko Miroslav Minár, Bernard Roštecký a Petra Repková.

ARMÁDNY magazín

Armádny magazín v STV sa vysiela každý nepárny týždeň v piatok o 19.15 a repríza relácie je nasledujúcu sobotu o 14.15 hod na Dvojke. Informácie o najbližšom termíne vysielať reláciu a ich obsahu sa dozviete na internetovej stránke www.mod.gov.sk/e-ziny/ Vaše námety a podnety môžete poslať na e-mailovú adresu: ZahradnikL@mod.gov.sk alebo dokument@stv.sk

Všetky potrebné informácie ohľadne súťaže Aliante môžete nájsť na webovej stránke www.project-aliante.org.

Alexandra DEMETRIANOVÁ
(Autorka je študentka gymnázia)

Stretnutie seniorov letiska Kuchyňa

Zišiel sa rok s rokom a 17. septembra sa na pôde letiska v Kuchyni opäť zišli bývalí príslušníci tu pôsobiach útvarov. Na tomto milom podujatí sa ich zúčastnilo šesťdesiat, zväčša členovia Klubu veteránov letiska Kuchyňa. V priebehu dňa mali naši seniory možnosť oboznámiť sa s činnosťou útvaru po jeho reorganizácii na dopravnú letku, ako aj navštíviť dôverne známe zákutia svojich bývalých pracovísk. Krásny deň završilo spoločenské posedenie v útvarovej jedálni. Za aktívny prístup pri organizácii tohto podujatia treba poďakovať v prvom rade predsedníctvu Klubu veteránov letiska Kuchyňa, pánom Vozárovi, Jurkovičovi, Peňaškovi a najmä zanečenému predsedovi Rudolfovi Dojčárovi. Veríme, že stretnutie sa o rok vďaka porozumeniu veliteľa útvaru opäť zopakuje.

Npor. Štefan ZEMANOVÍČ
DpVZ VÚ 1201 Kuchyňa

Pod'akovanie vojakom z Prešova

Naše Spojené zariadenie sociálnych služieb Nádej v Snine poskytuje starostlivosť deťom ťažko zdravotne a mentálne postihnutým a deťom týraným a zanedbávaným..

Hoci fyzická a psychická úroveň našich detí značne zaostáva, majú prednosti, ktoré nás môžu obohatiť. Ponúkajú nám čisté srdiečka, v ktorých niet miesta pre záviť a nenávisť. A to im môžeme závidieť. Za peniaze si ich nekúpime. Tie, ako sa hovorí, nie sú najdôležitejšie, ale sú potrebné. A keďže aj nám chýbajú, požiadali sme brig. gen. Ing. Miroslava Kováča z veliteľstva mechanizovanej brigády v Prešove o poskytnutie ubytovania na týždenný pobyt v rekreačnom zariadení VÚ 1018 na Zemplínskej Širave. Našej žiadosti vyhovel. Vďaka dobrým ľuďom, ktorým osud druhých nie je ľahostajný, prežili deti z nášho zariadenia nezabudnuteľný týždeň.

Každodenné kúpanie v bazéne bolo príjemné a hlavne netradičné. Výskot a radosť z pobytu vo vode sa črtala

v tváričkách našich detí, ktoré z vody nechceli ani vyjsť. Odmenou je aj to, že dve deti z krízového strediska sa počas pobytu naučili plávať. Krásnym zážitkom bol športový deň, kde bolo úžasné sledovať zápolenie a súdržnosť zmiešaných družstiev detí. Karneval ukázal ich fantáziu a talent pri vymýšľaní a najmä prezentovaní masiek. Na diskotékach tancovali aj neposlušné nožičky. Škoda, že ich vo víre tanca nevideli mamičky a otcovia. Ani by neverili, koľko temperamentu a talentu sa v nich skrýva. Spievanie ľudových pesničiek, ktoré sa naučili počas pobytu, vyrážalo dych všetkým okoloidúcim.

V mene pracovníkov a detí nášho zariadenia, ale aj vo svojom mene ďakujem brig. gen. Ing. Miroslavovi Kováčovi a ostatným pracovníkom veliteľstva mechanizovanej brigády v Prešove za to, že nám vyšli v ústrety. Aj vašou zásluhou detské očka žiarili viac ako inokedy.

Mgr. Anna ŠUTOVÁ,
vedúca SZSS Nádej

Vojenské lesy

Hneď v prvý deň svojho oficiálneho pôsobenia, 1. októbra, sa Štefan Drozd, riaditeľ štátneho podniku Vojenské lesy a majetky Pliešovce, predstavil na tlačovej konferencii novinárom. Priznal, že opakovaný audit v podniku, ktorého zakladateľom je Ministerstvo obrany SR, vykázal schodok 239 mil. Sk, zatiaľ čo predchádzajúci manažment prezentoval zisk 4 mil. Sk a pôvodný audit dospel ku schodku „len“ 37 mil. Sk. Nový riaditeľ vzápätí po tomto zistení, ešte ako poverený funkciou, podal trestné oznámenie na neznámeho páchatela. Deficit v hospodárení vznikol podľa jeho slov pravdepodobne v priebehu posledných piatich rokov najmä tým, že sa nezaúčtovali opravné položky.

Novinári sa zaujímali aj o projekt Zeleňá Čína. Podľa Š. Drozda 7,8 mil. Sk, ktoré štátny podnik zaplatil, nie sú problémové. Je to podľa neho vklad do projektu, v ktorom si zabezpečili exkluzivitu ako dodávateľ genetického a sadového materiálu. Jeho námestník Miroslav Hríb dodal, že Čína pozná výsledky práce našich vojenských lesníkov pri Malackách na pieskových dunách a na vyriešenie svojho ekologického problému (zastavenie rozširovania púšte) vyčlenila veľké peniaze. - zk -

Z listov

Oceňujem váš editoriál z čísla 18 – veľmi správne a odborne ste upozornili na miliardy štátnych fondov vyhodnené na „revitalizáciu“ zbrojárskej výroby na Považí. Boli to funkcionári, ktorí zo zotrvačnosti svojho myslenia stále chceli vyrábať tanky a ťažkú delostreleckú techniku. Nevideli, lebo nechceli vidieť, že táto výzbroj nemá budúcnosť a v celom svete podľa Viedenských dohôd sa jej počty znižujú o 66 percent. Nebezpečenstvo globálnej vojny nehrozí a proti teroristom je nutné použiť iné prostriedky. Upozorňoval som aj na to, či vyvíjať a vyrábať 52-kalibrovú Zuzanu. Získala síce cenu na IDEE 2004 v Trenčíne, ale tým sa to skončilo. Uvidíme, či sa nesplní moja predpoveď, že skončí vo Vojenskom historickom múzeu v Piešťanoch. Problematika zbrojárskeho priemyslu by si však zasluhovala osobitný článok.

Oceňujem tiež váš postreh o odmínovanom komplete Božena z Krupiny. Je to náš najúspešnejší exportný artikel špeciálnej výroby, predalo sa už 54 kompletov, je pripravená už piata modernizácia. Tento príklad dokazuje, že vystihnúť správneho trendu vývoja a záujmu o vojenskú techniku sa prejaví aj v ekonomickej oblasti.

Ing. Rudolf TVAROŠKA

Derniéra „kaviarne“?

Prehliadka literárnej tvorby má v Ozbroyených silách SR dlhú tradíciu. Na pôde Kultúrneho a metodického centra (KaMC) v Trenčíne sa 17. septembra 2004 konal jej už dvanásť ročník.

Súťažnú prehliadku Literárna kaviareň 2004 otvoril náčelník KaMC Trenčín pplk. Rastislav Frkáň (na snímke vľavo). Prezentovala sa na nej tvorba začínajúcich i pokročilých amatérskych autorov z radov Ozbroyených síl SR. Autorské diela hodnotila odborná porota pod vedením spisovateľa Rudolfa Dobiáša (vpravo). Ocenenia za tvorivý prístup v kategórii poézie získali: Eva Mošpanová z VÚ 6518 Michalovce a Ing. Maloša Masarika z VÚ 7890 Sliač. R. Dobiáš sa potom s mladými tvorcami podelil o svoje bohaté literárne skúsenosti a dal im aj rady, ako pokračovať v tvorivých výpovediach. Tohtoročná prehliadka sa z hľadiska účasti nevyrovnala minulým ročníkom (prihlásilo sa iba šesť autorov, kým vlni dvanásť), avšak ako hovorí jej

organizačná vedúca Mgr. Elena Morávková: „Podujatie ako Literárna kaviareň je pre začínajúcich, ale aj pokročilých tvorcov nesporným prínosom. V ozbrojených silách máme pomerne veľa literárne nadaných kolegov, ktorým chceme umožniť prezentovať svoje diela a konfrontovať ich so známymi slovenskými spisovateľmi. Napriek tomu, že počet zúčastnených amatérskych autorov každým rokom klesá, E. Morávková verí, že dlhoročnú tradíciu sa podarí zachovať. „Chceme v nej úspešne pokračovať aj v nasledujúcich rokoch a pomáhať tak nádejným autorom ďalej rozvíjať ich literárny potenciál. Vynasnažíme sa, aby 12. ročník určite nebol dernierou.“ uviedla Mgr. Morávková.

Vladislav VAVRINEC

Pohladenie na duši

Zažil to každý, kto v uplynulých dňoch (12. – 22. októbra) navštívil výstavu Agnesy Novotnej v priestoroch klubu Ministerstva obrany Slovenskej republiky. Výstavu obrazov tejto šarmantnej dámy pripravili jej deti ako prevkape nie pri príležitosti jej životného jubilea. Lásku k výtvarnému umeniu a zmysel pre detail si vypestovala fotografovaním a pod vplyvom diel Maxa Švabinského. „Moje obrazy sú obrazom mojej duše a mojich pocitov,“ hovorí autorka, pre ktorú je maľovanie záľubou a ktorej, samozrejme na vernisáži venoval kyticu kvetov aj jej syn, nadporučík Anton Novotný. „Dúfam, že osloví aj srdcia návštevníkov tejto výstavy,“ dodala.

Beáta ZATROCHOVÁ

Slovenský knižný trh len zriedka ponúka leteckým nadšencom nové tituly domáceho pôvodu. Preto treba uvítať hneď tri publikácie slovenských leteckých autorov, ktoré koncom leta takmer súčasne vyšli na Slovensku v troch rôznych vydavateľstvách.

■ Vo vydavateľstve Polygrafia A. Macko v Spišskej Novej Vsi vyšla pamätnica **Lieta nie v Spišskej Novej Vsi** k 50. výročiu tamojšieho aeroklubu. Jej autor Ján Petrík, dnes už renomovaný viacerými prácami o Malej vojne v marci 1939, na 300 stranách formátu A5 podáva informačný prehľad aktivít tamojšieho aeroklubu, ale aj dosť reminiscenčných pohľadov na celú minulosť lietania v meste aj v širšom regióne Spiša. Obsah je zostavený chronologicky podľa rokov, s množstvom obrázkov a tabuliek. Publikácia tak predstavuje mimoriadne cenný prínos pre dejiny letectva na Slovensku. V peknej úprave s farebnou obálkou vyšla však len v náklade 500 kusov a nie je v komerčnom predaji. Možno si ju však obstaráť v Aeroklube Spišská Nová Ves, P. O. Box 44, 052 80 Spišská Nová Ves.

Nové letecké publikácie

■ Druhou je monografia o historickom lietadle **Messerschmitt Bf-109G-6**, jednom z najznámejších strojov 2. svetovej vojny. Ako pokračovanie typových „špeciálov“ svojho vydavateľstva HT model magazín v Poprade ju vydal jej spoluautor Ing. Jozef Anďal. Zošitové vydanie formátu A4 na 70 stranách kvalitného papiera prezentuje všetko, čo bolo o tomto type menej známe. V reprezentatívnej úprave s množstvom čiernobielych aj farebných obrázkov má mimoriadne zaujímavú dokumentačnú hodnotu nielen pre modelárov, ktorým je určená predovšetkým. Obsahuje aj hlavné technické parametre výrobných verzií tohto stíhacieho lietadla, históriu jeho vzniku, užívateľov, kamufláže, atď. Mnoho farebných obrázkov aj kresieb bokorysov a detailov isto poteší každého, kto má o tieto lietadlá záujem. Autori Ladislav Hladík, Peter Šumichrast a Jozef Anďal odvedli skutočne dobrú prácu.

■ Tretia publikácia o vojnovnej stíhacej letke 13 slovenských vzdušných zbraní sa pripravovala dlho. Vznikala paralelne v rovnakom čase s inými publikáciami venovanými tejto letke a jej pilotom. Autori Dr. Jozef Bystrický a Dr. Peter Šumichrast venovali pozornosť histórii tejto známej letky vo svetle autentických archívnych dokumentov. Ako pracovníci Vojenského historického ústavu popri všeobecne známých informáciách zdokumentovali bez konfrontačného podtónu viaceré údaje, ktoré boli v prácach iných autorov nejasné alebo sporné. Venovali pozornosť slovenským, ale aj menej známym a dostupným prameňom z nemeckých archívov. Reprezentatívne koncipovaná publikácia obsahuje mnoho dokumentárnych fotografií aj farebných bokorysov, krátke životopisy letcov letky, ich osudy a prehľadný súpis všetkých vzdušných víťazstiev letky, ktorý porovnáva oficiálne slovenské a nemecké informácie. Brožovanú knižku formátu A4 na 120 stranách vydalo ako komerčný titul bratislavské vydavateľstvo Magnet Press Slovakia pod redakciou Jána Begalu.

Všetky tri publikácie sú vítaným prínosom do slovenskej leteckej historiografie a nesporne si zasluhujú pozornosť.

Ing. arch. Štefan ANDROVIČ

Krupinčania sa blyšli

Takto skóroval kpt. Patrik Mudrák (v bielom) rozhodujúci gól v súboji o 3. miesto s veliteľstvom výcviku a a podpory

V prvý októbrový deň sa vo Zvolene uskutočnil už 2. ročník turnaja v sálovom futbale O pohár generálneho riaditeľa WAY-Industry, a. s. Krupina. Medzi osmičkou účastníkov sa predstavilo aj trio reprezentujúce jednotlivé zložky ozbrojených síl. Organizátorov podujatia mrzela akurát neúčasť zástupcov pozemných síl.

Myšlienka na turnaj v sálovom futbale sa zrodila v hlave Juraja Števíka. Mladému nástrojárovi z fabriky ostali na vojenčinu, ktorú absolvoval pred štyrmi rokmi vo Zvolene, len tie najkrajšie spomienky. Keď predstúpil pred „generála“, že by chcel zorganizovať firemný turnaj, na ktorom by štartovali aj organizácie spolupracujúce s WAY-Industry, dostal zelenú. Až ho to samého zaskočilo. „Keďže medzi našich najväčších odberateľov patria vojaci, chcel som, aby už pri premiére mali svoje zastúpenie jednotlivé druhy vojsk. Veľkú pomoc mi pri tom poskytli telocvikári zo vzdušných síl,“ vraví hlavný organizátor turnaja, ktorý s personálnou riaditeľkou Ing. Jarmilou Pinkovou vytvorili mimoriadne schopný tandem. Zdarný priebeh, ale predovšetkým záujem o toto podujatie, mladého nástrojára posmelil: „Na budúci rok plánujeme pozvať aj zahraničné armády. Záujem už prejavili zástupcovia armád z V-4 a možno prídu aj Francúzi a Nemci. V tomto sa spoliehame na pomoc niektorých funkcionárov našich ozbrojených síl, ktorí majú o podujatie tiež záujem.“

Organizátori by sa už ani teraz nemuseli za úroveň a kvalitu turnaja hanbiť,

ba závidieť by im mohli aj renomované podujatia. Každý zápas sa odohral presne na chlp v stanovenom termíne a aj sprievodné akcie, medzi ktoré patrila exkurzia účastníkov vo výrobných halách fabriky v sprievode Ing. J. Mokoša a návšteva pamiatkovej ľudovej architektúry v Sebechleboch, boli pripravené s mimoriadnou starostlivosťou. Nie div, že pri takýchto stretnutiach sa potom zrodia aj zaujímavé ponuky.

„My sme pozvali Krupinčanov na minifutbalový turnaj O vianočného kapra, ktorý organizuje veliteľ bratislavskej posádky a na prvé decembrové dni sme si dohodli priateľský hokejový zápas,“ prezradil vedúci mužstva z generálneho štábu a ministerstva obrany Milan Lošonský.

Práve tento výber si zo všetkých vojenských mužstiev počínal najlepšie, keď sa z vlaňajšieho 4. miesta dostal na bronzový stupeň. Cestu do finále im zahatali banskobystriční policajti (stali sa víťazmi turnaja), ale v boji o 3. miesto zvíťazili nad Veliteľstvom síl výcviku a podpory 6 : 5. Až na 5. mieste skončili zvolenský „letci“.

Text a foto Jozef MICHNICA

Porazili diplomatov

Hráči z dvanástich krajín – Českej republiky, Dánska, Egypta, Fínska, Indonézie, Maďarska, Poľska, Ruska, Slovenska, Srbska a Čiernej Hory, Švédska a Švajčiarska – sa zúčastnili 6. októbra na priateľskom medzinárodnom futbalovom stretnutí v športovej hale v Topoľčanoch. Proti tímu predstaviteľov diplomatického zboru stálo družstvo mnohonárodnej česko-poľsko-slovenskej brigády (MNB). Družstvo diplomatov viedol veľvyslanec Srbska a Čiernej Hory Miroslav Kopečni, kapitánom MNB bol pplk. Jiří Černý. Zápas sa hral v rýchлом tempe a športové šťastie stálo na strane MNB. Po víťazstve 6 : 0 putoval Pohár mesta Topoľčany, ktorý venoval primátor Pavol Segeš, do šatne domácich. Odvetný zápas bude už v novembri v Bratislave.

mjr. Ing. Vlada Bača, HQ – MNB CIMIC

Športový deň trocha netradične

Pri príležitosti Dňa Ozbrojených síl Slovenskej republiky organizoval veliteľ Leteckej základne generálplukovníka Jána Ambruša v Prešove plk. Ing. Miroslav Kelemen, PhD. športový deň. Netradičný bol hlavne tým, že miestom konania neboli len priestory leteckej základne, ale aj športové centrá mesta Prešov. Netradičné boli aj disciplíny, ktoré sme mali možnosť absolvovať. Nezná časť našej základne si mohla otestovať „kondičku“ pri aerobiku a spinningu (jazda na špeciálnom bicykli imitujúcom rôznu náročnosť terénu). Ostatní kolegovia si vyskúšali svoju „presnú mušku“ v tenise, squashi, bowlingu, pri streľbe z ručných zbraní, tí odvážnejší si zahráli paintball.

kpt. Mgr. Miloš KAČMÁR

Slová života

„Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.

Blahoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme.

Blahoslavení lační a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení.

Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.“

(Mt.5, 3 -7)

Opravdivá radosť

Niekedy sa nám zdá, ako keby sama Biblia nás zavádzala. Môžu byť chudobní v duchu, plačúci, tichí, smädní po spravodlivosti, milosrdní skutočne šťastní, blažení? Veď opak je pravda. Chudoba ducha je predsa prejavom bezradnosti, plač prejavom smútku, tichosť prejavom bezmocnosti, milosrdenstvo prejavom slabosti. Práve človek, ktorý sa cíti mocný, silný, sebestačný, oplývajúci radosťami tohto sveta, prehlšujúci všetkých a vífaziaci nad všetkými, ten zažíva radosť, spokojnosť. Na prvý pohľad sa nám zdá, že je to opak. Ale uvážme, aká je to radosť? Slabá, krehká, ktorá rýchlo pominie a prichádza veľké sklamanie, smútok. Keď chceme zažiť radosť stálu, prijíame Ježišove blahoslavenstvá do svojho každodenného života. Veď práve ten, kto sa s úprimným srdcom pokorí pred Bohom, uzná svoju nemohúcnosť, získa radosť Božieho dieťaťa. Ten, kto dokáže plakať nad svojimi slabosťami, hriechmi, dosiahne radosť Božieho odpustenia. Ten, kto je nositeľom spravodlivosti a pravdy nielen navonok, ale úprimne vo svojom srdci, dosiahne radosť vnútorného života. Ten, kto netuži po pomste, ale rozdáva milosrdenstvo, precíti krásu ľudského spoločenstva. Takáto radosť potom neobohacuje iba nás, ale aj všetkých, s ktorými sa stretávame a žijeme. Je pravda, že záleží na nás, ktorou cestou vykročíme. Či cestou radosti, ktorú nám ponúka svet a pre nás je veľmi lákavá, alebo cestou podľa Ježišových slov, ktorá je pre nás niekedy ťažká a bolestná, ale končí v opravdivej a trvalej radosti. Nech sú nám príkladom a povzbudením tí a tie, ktorí prijali Ježišov program a získali nielen radosť, ale aj veľkosť u ľudí a večnú blaženosť u Boha. Keď po tieto dni (1. november – sviatok všetkých svätých) budeme si ich pripomínať, prosíme ich, aby orodovali za nás u Boha, nech máme dostatok síl kráčať po ceste k pravej a trvalej radosti.

Mjr. ThLic. František MIHAL
vojenský duchovný LZ Sliač

Vyšší veliteľsko-štábny kurz

Ďalší z kariérnych kurzov, ktoré majú premiéru v Národnej akadémii obrany maršala Andreja Hadika v Liptovskom Mikuláši, je vyšší veliteľsko-štábny kurz pre budúcich podplukovníkov a plukovníkov Ozbrojených síl SR. Ide o dôstojníkov, ktorí sú predurčení na funkcie veliteľov samostatných praporev či náčelníkov oddelení v brigádach a v štáboch jednotlivých druhov ozbrojených síl. Jeho frekventantmi je osem slovenských majorov, ktorí pred nástupom pôsobili trebárs v posádkach Nitra, Topoľčany, Ružomberok, Bratislava alebo Trenčín. Spolu s nimi študuje aj americký kapitán Walter E. Richer. Tento pôvodnou profesiou hudobník nastúpil v roku 1995 do školy dôstojníkov v Georgii a začal pôsobiť u tankového vojska. Slúžil v Texase a v Nemecu, kde to dotiahol na veliteľa tankovej rotý a príslušníka štábu tankového práporu.

Ako nám upresnil podplukovník Ján Kubovčík z Centra kariérneho rozvoja Národnej akadémie obrany, vyšší veliteľsko-štábny kurz sa začal 2. septembra a skončí sa 29. apríla budúceho roka. Ešte je teda predčasné, aby sa frekventanti vyjadrovali k jeho úrovni. Avizovali však, že od kurzu očakávajú nie iba prehĺbenie svojich odborných vojenských znalostí, ale aj rozšírenie si obzorov v oblasti aktuálnych medzinárodných vzťahov, stykov s verejnosťou a médiami, či v protokole, s čím sa doteraz v rámci vzdelávacieho procesu nestretli.

-pv-

Akademická príručka

Ako si pripraviť diplomovú, rigoróznú, dizertačnú či habilitačnú prácu? Ako postupovať pri zostavovaní monografie a vedeckého odborného článku? Aj na to odpovedá odborná publikácia s názvom Akademická príručka, ktorá vyšla pred niekoľkými týždňami v Martinskom vydavateľstve Osveta.

Upozorňujeme na ňu preto, lebo môže byť nápomocná nielen každému zo študentov, kadetov alebo prednášajúcich na vojenských akademiách. Systémové rady prináša aj všetkým profesionálnym vojakom a zamestnancom, ktorí organizujú odborné podujatia, publikujú v odborných médiách, prednášajú doma či vo svete, prípadne si po odchode do civilu budú hľadať nové zamestnanie.

Profesor Dušan Meško a spoluautori prinášajú totiž vo svojej vyše 300-stranovej knižke tiež systém prípravy a štruktúru prednášky a prezentácie, podmienky publikovania odborných textov v zahraničí i systém citácií akceptovaný v medzinárodnom meradle. Hovoria o komunikač-

ných zručnostiach, o organizovaní a štruktúre odborných podujatí. Sú nápomocní aj v tom, ako si napísať vlastný životopis, motivačný list, či ako sa pripraviť na pracovný pohovor v slovenských aj zahraničných firmách. Samozrejme – profesor Meško a kolektív týchto témami „neobjavili Ameriku“. Veď na Slovensku iba o tom, ako písať diplomové a seminárne práce, vyšlo od roku 1990 až 36 príručiek. Každá škola má v podstate iné pravidlá.

„Keďže veľmi dobre vieme, aká vládne v tejto oblasti na Slovensku až neprimeraná nejednotnosť, pokúsili sme sa vytvoriť a odporučiť systém, ktorý je v maximálnej miere kompatibilný so všeobecnými pravidlami platiacimi v krajinách Európskej únie alebo odporúčanými Európskou komisiou,“ vysvetlil začiatkom októbra pri prezentácii svojej knihy v bratislavskom Svete knihy profesor Meško. Možno dodať, že práve preto je jeho Akademická príručka vo svojej oblasti skutočne výnimočná a jednoznačne najaktuálnejšia.

-pv-

Tak presne strieľajú odčtedy, ako som im oznámil, že municiu, ktorou netrafia, budú musieť zaplatiť.

Žena je na prechádzke s dieťaťom. Suseda, ktorú stretli v parku, jej vraví:

- Ten váš chlapec je celkom na svojho otca...

- Máte pravdu, pani suseda. Len manžel ma stále presviedča, že je naňho.

...

- Predstav si, - vraví pani Nováková kamarátke, - môj muž, len čo ráno začne v televízii rozcvička, už je na nohách.

- On ešte v takom veku cvičí?

- On nie, ale slečna v okne naproti...

...

- Mne sa ale ten tvoj nový klobúk vôbec nepáči, - vraví manžel manželke. - Nemôžeš si dať na hlavu niečo príjemnejšie?

- Nie. Kvôli tebe si predsa nedám na hlavu flašu slivovice!

...

- Povedzte, suseda, čo predpísal lekár vášmu manželovi, aby nepil?

- Nevie, nejaké prášky. Dávam mu ich do kávy.

- A zaberajú?

- No, kávu už nepije...

7 x odpovedz

1. Slovenskí vojaci ukončili v júli tohto roku pôsobenie v misii OSN:

- a) UNMEE v Eritrei
- b) UNDOF v Sýrii
- c) UNFICYP na Cypre

2. Jediným systémom špeciálnej techniky vo výzbroji OS SR, ktorý získal za kvalitu Certifikát a Zlatú medailu Slovak Gold je:

- a) húfnica Zuzana
- b) odminovací komplet Božena 4
- c) Aligator

3. V rezorte ministerstva obrany by k 31. decembru 2006, keď sa počíta s plnou profesionalizáciou, malo pracovať:

- a) 23 000 osôb b) 24 000 osôb c) 24 500 osôb

4. Maďarsko postúpilo územie Slovenska ČR na základe:

- a) Cleverlandskej dohody
- b) Trianonskej zmluvy
- c) Trojkráľovej deklarácie

5. Ktorý z oddielov nepatrí do štruktúry banskobystrickej Dukly?

- a) športová strelba
- b) rýchlostná kanoistika
- c) džudo

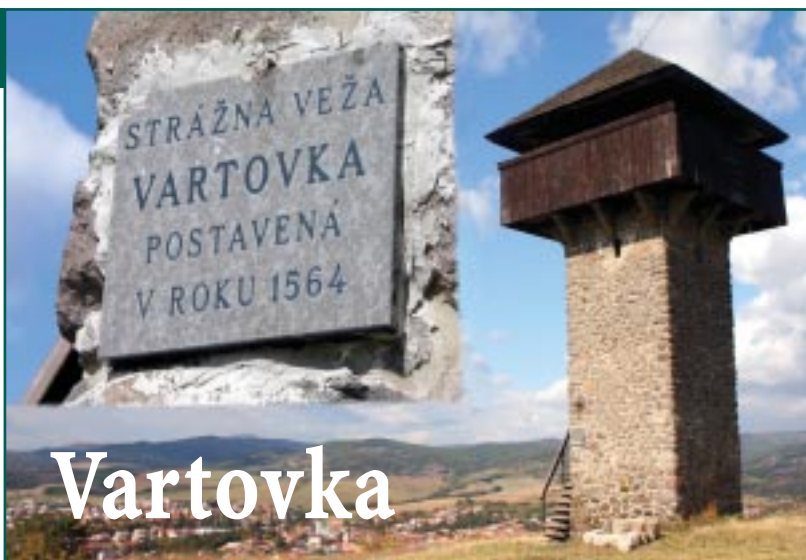
6. V bitke pri Moháči v roku 1526

- a) zvíťazili uhorské vojská nad Turkami
- b) zvíťazili Turci nad uhorskými vojskami
- c) vojská Františka Rákociho porazili Habsburgovcov

7. Účinnosť nového zákona o štátnej službe vojenských profesionálov sa predpokladá od:

- a) 1. februára 2005
- b) 1. marca 2005
- c) 1. apríla 2005

Šprávne odpovede: 1a, 2b, 3c, 4b, 5b, 6b, 7c

Vartovka

Fotozaujímavosť

V čase tureckých vojen bola Krupina významným mestom zabezpečujúcim obranu najdôležitejších banských miest. V polovici 16. storočia boli postavené hradby a strážna veža Vartovka, ktorá sa ako jedna z mála podobných historických pamiatok zachovala v pôvodnej podobe dodnes. Nachádza sa juhovýchodne nad niekdajším slobodným kráľovským mestom. Vartovku postavili v roku 1564 a pôvodne, v čase tureckých nájazdov, plnila úlohu strážnej veže. V súčasnosti slúži ako vyhliadková veža, z ktorej je nádherný pohľad na južnú časť hontianskeho regiónu. V lete tu mladí umelci počas nediel predstavujú slávu niekdajších bojových umení. Podobných strážnych veží sa v tomto regióne nachádza niekoľko. Jedna z nich je na Pustom hrade. Jej vybudovanie v roku 1599 nariadil panovník, aby si poistil obranu proti Turkom. Strážnu službu na nej vykonávali valónski žoldnieri. Vrabeľská pevnosť zasa chránila most cez rieku Žitavu. Mala štyri náročné bašty a bola obohnaná vysokým zemným valom. Keď sa blížil nepriateľ, do priekopy sa napúšťala voda z rieky. Za hradbami boli obydlia pre posádku. Podzemné chodby a priestory slúžili ako sklady potravín a zbraní. Pozorovacia veža – vartovka a kamenná veža v strede nádvorja, tak ako aj štyri obranné bašty, boli postavené z kameňa. Po spozorovaní nepriateľa vyslali z kamennej veže ohnivý signál. Takto upozorňovali strážu, ktoré sa nachádzali na Zobore nad Nitrou na blížiaci sa nebezpečenstvo. Podobným spôsobom varovali tiež Nitriansky hrad, Veľkú vápenú nad Mochovcami a odtiaľ smeroval výstražný oheň k posádke hradu v Leviciach, Starom Tekove a na hrad Gýmeš.

Text a foto Jozef MICHNICA

S Ú D N I Č K A

P R Í B E H

Túžba. Podľa synonymického slovníka ide o silné, dychtivé želanie podporité citom, napríklad túžba za domovom. Inde sa vysvetľuje ako silné, intenzívne chcenie spojené s citovým zápalom.

Falšovateľ

Pravdepodobne túžbou sa riadil aj vojak Lukáš. Raz ráno, po tom, čo nastúpil do pracovnej zmeny v kuchynskom bloku, do ktorej bol určený rozkazom, predložil veliteľovi jednotky lekársku správu z nemocnice s poliklinikou. Bola z predchádzajúceho dňa a potvrdzovala hospitalizáciu jeho matky po autonehode. Preto požiadal veliteľa o vystriedanie v službe, aby mohol odísť do miesta svojho trvalého bydliska postarať sa o mladších súrodencov. Nemocničnú správu však napísal sám Lukáš... Veliteľ, ktorý si potvrdenie overoval, veľmi rýchlo prišiel na to, že je sfalšované a nedovolil mu opustiť útvar. Vyšetrovateľ začal proti Lukášovi trestné stíhanie a vzniesol obvinenie pre trestný čin vyhýbania sa služobnému úkonu a výkonu vojenskej služby podľa § 280 ods. 1 Tr. zák. Vojak Lukáš sa priznal v celom rozsahu. Uviedol, že to urobil preto, lebo bol blízko miesta svojho bydliska a dva alebo tri mesiace sa nemohol dostať domov. Nebola to pravda – Lukáš bol naposledy doma dva dni predtým, ako sa odhodlal na podvod. Súd dospel k záveru, že obžalovaný ako vojak povinnej služby tým, že sa snažil vyhnúť plneniu služobnému úkonu, pričom sfalšoval listinu a použil úskok, naplnil znaky skutkovej podstaty trestného činu, z ktorého bol obvinený. Z odpisu registra trestov súd zistil, že tomuto falšovaniu predchádzali dve odsúdenia, pričom falšovanie sa udialo v skúšobnej dobe druhého podmieneného odsúdenia. Súd dospel k presvedčeniu, že na prevýchovu obžalovaného je v tomto prípade potrebné pôsobiť nepodmienečným trestom odňatia slobody v trvaní dvoch mesiacov. Pre výkon trestu ho zaradil do I. NVS. Ak o premene trestu rozhodne aj súd, ktorý mu predtým uložil podmienený trest, Lukášova túžba po domove sa stane ešte silnejšou...

plk. JUDr. Vladimír PETEJA

Na jednom z letísk bývalého spoločného štátu pracoval nadpráporčík Jozef N. V práci mimoriadne úspešný, ale v osobnom živote smoliar. Po niekoľkoročnom manželstve ho opustila žena a zostal sám v prázdnom byte. Dovolenkoval len tak, doma a u svojej sestry kdesi na Orave. Jedného dňa mu distribútor poukazov doslova vnútil zahraničnú rekreáciu. Poukaz nikto nechcel, pretože bol len pre jednu osobu.

Generálny poukaz

Prišlo leto v polovicike 70. rokov. Nadpráporčík Jozef netrpezlivo očakával deň odletu, pretože ešte nikdy, počas tridsiatich rokov služby v armáde, nebol na dovolenke pri mori. Po dvojhodinovom lete pristálo lietadlo s rekreantmi na letisku v blízkosti prímorského letoviska. Turisti nastupovali do pripravených autobusov. Až na Jozefa, ktorého takmer násilu vtlačil akýsi chlapík do čiernej Volgy so slovami, že ho odvezie do hotela. V recepcii ho uvítal sám riaditeľ a ukázal mu apartmán, kde bude bývať. Veľmi sa tomu divil, ale pomyslel si, že tak sa starajú o každého hosťa. Ako to už býva, medzi rekreantmi si našiel kamarátov, s ktorými kedysi slúžil. Večer ich pozval do apartmánu. Kamaráti vypili všetko z bohato zásobeného baru. Ráno sa Jozef zhrozil pri predstave účtu za obsah baru. „Ale čo už,“ pomyslel si, „žijeme len raz.“ Večer po príchode z pláže sa len tak kútikom okna mrkol do baru. Opäť bol plný. Zasiel za recepcným a nenápadne zisťoval, koľko bude stáť nočné posedenie s kamarátmi. Odpoveďou mu bol len blahosklonný úsmev a uistenie, že je všetko v poriadku. A tak si večierok s kamarátmi niekoľkokrát zopakoval. Skoro každú noc ho vo sne strašila predstava posledného dňa rekreácie. Mátal ho v ňom hoteliér mávajúci obrovským účtom. Ráno pred odletom sa ale nič nestalo. Jozefa nikto neobťažoval účtom za bar. Až neskôr zistil, že poukaz mal dostať akýsi vysokopostavený človek z ministerstva. Pravdepodobne nemal záujem a poukaz postupne „padal“ dole až k obyčajnému nadpráporčíkovi, ktorého v hoteli pri mori považovali za generála.

Milan ČIPKA

Autor výroku: Leonardo da Vinci	cit. vyjadrujúce žiaľ, bolesť	slovenský výbor (skr.)	obrubá	padni na kolená	POMÔCKY: Mamakan, HI, Ma, Odzi aer, ala, aja	opica (zried.)	drevené nádoby s uchom na žinčicu	vzduch, po grécky	rímske číslo 1599	meno dramatika Stodolu	Obrana	rob pletky, klebety	zahaľuj	krídlo (odb.)
vzlykot, bolestný vzdych (bás.)					6						cit. odporu, pohrdania okreš			
1					úradne pozval pástierska skr.									
Autor: Vojtech Kúkoľ	rieka v Rusku (Irkutská oblasť)	plnka do koláčov svetadiel				2								
						obkladal latami								
elamská bohynia zeme			kolesá rieka v Zambii					Nár. stred. tech. výučby (franc. skr.) skôr					renovácia	stavebný materiál na omietanie
boh mesta Téba, kráľ bohov					ŠPZ Prahy podlhovastá škvrna (kraj.)				mečanie mekanie	škopík Irena (dom.)				
5											veľmi zbi malá Ema			
skr. súhv. Baran (Aries lat. skr.)				zn. molybdénu Bezpečnostná rada			3							
							špan. vycho-vávateľka							
Karpatský inštitút (skr.)			spí (det.) iničiály básnika Chudobu					na ktoré miesto MOL Do-minik. rep.				hriadeľ plúž		
4										najväčšia odborová organizácia				
purpur (kniž.)				mäkký nerast obsahujúci vanád						likér zo skvasenej ryže				

Obrana súťaž

Bezposádkové prieskumné lietadlo RQ-4A Global Hawk

Najvýkonnejší typ bezposádkového lietadla, ktoré v súčasnosti vyvíjajú Spojené štáty americké je prieskumný gigant RQ-4A Global Hawk. Stroj v blízkej budúcnosti úplne nahradí v službe vo vzdušných silách prieskumné lietadlá radu U-2 pilotované človekom. Pološkrupinový trup lietadla je vyrobený z hliníkových zliatín. Na hornej časti trupu je nainštalovaná jedna veľmi ekonomická prúdová pohonná jednotka Rolls-Royce North America AE3007H. Výtoková dýza motora je umiestnená medzi chvostovými plochami tvaru V. Konštrukcia rozmerného krídla a chvostových plôch je vyrobená z uhlíkových kompozitov. Lietadlo má impozantné rozmery a výkony. Pri dĺžke trupu 13,53 m a jeho výške 4,63 m je rozpätie rozmerného štíhleho krídla 35,42 m! Hmotnosť prázdneho lietadla je 4 176,8 kg. Jeho maximálna vzletová hmotnosť dosahuje 11 622,4 kg, z čoho predstavuje hmotnosť palubnej prieskumnej a spojovacej aparatury 862,6 kg. Vytrvalosť lietadla RQ-4A vo vzduchu je až 42 hodín. Maximálna výška letu dosahuje 19 811 m pri cestovnej rýchlosti 635,65 km/h. Maximálny dolet lietadla RQ-4A je 25 944 km.

Text a foto Miroslav GYŮRÖSI

Správne odpovede z OBRANY č. 19/2004

č. 1 – 662 kW

č. 2 – 9. ročník

č. 3 – v Martine

Výherca súťaže z OBRANY č. 19/2004

Ján Surina, Humenné

Vylúštenie krížovky z č. 19/2004

Láska je príliš cenná na to, aby sa strácala

Výherca krížovky z OBRANY č. 19/2004

Zuzana Chlebáková, Ondavské Matiašovce

Otázka č. 1

Z akého materiálu je vyrobené krídlo lietadla RQ-4A Global Hawk?

Otázka č. 2

Ktorý je najnovší model odmínovacieho kompletu vyrobeného vo Way Industry Krupina?

Otázka č. 3

V ktorý deň na jeseň 1944 prekročili vojská prvého československého armádneho zboru československú hranicu?

Odpoveď spolu so spiatočnou adresou pošlite na korešpondenčnom lístku
najneskôr do 7. 11. 2004 na adresu redakcie:

Redakcia Obrana – Armáda, Vydavateľská a informačná agentúra MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava

PRESVEDČENIE MOTIVÁCIA POSLANIE ODHODLANIE

VSTUP SLOVENSKA DO NATO OKREM INÝCH POZITÍV VYTVORIL PRIAZNIVÉ PODMIENKY PRE VZNIK PROFESIONÁLNEJ ARMÁDY, KTORÁ SA STALA SÚČASŤOU MEDZINÁRODNÝCH OZBROJENÝCH SÍL. PROFESIONALIZÁCIA ARMÁDY JE ÚZKO PREPOJENÁ S PROCESOM JEJ ŠPECIALIZÁCIE. TÁ SI VYŽADUJE NA VŠETKÝCH POSTOCH SKUTOČNÝCH PROFESIONÁLOV. ĽUDÍ, KTORÍ SA NA ZÁKLADE SVOJHO VNÚTORNEHO PRESVEDČENIA A OSOBNEJ MOTIVÁCIE DOBROVOĽNE ROZHODNÚ PRE PROFESIU VOJÁKA. NÁROČNÉ POVOLANIE PROFESIONÁLNEHO VOJÁKA JE DEKLARÁCIOU MORÁLNEJ SILY A PSYCHICKEJ VYSELOSTI JEDNOTLIVCA, KTORÝ SVOJE POVOLANIE VNÍMA PREDOVŠETKÝM AKO POSLANIE.

www.profesionalnaarmada.sk

telefónka 0800 13 24 11